

JOSINE A. SIMONS-MEES

VAN HOOGTEN EN VLAKTEN

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

De Nieuwe Toneelbibliotheek

Tekst #NR 619

1903, Josine A. Simons-Mees

VAN HOOGTEN EN VLAKTEN

1.

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #619
1903, Josine A. Simons-Mees
Eerste DNTB-druk 2021

isbn 978-94-6076-619-0
nur 307

Niets uit deze uitgave mag worden opgevoerd of verveelvoudigd zonder schriftelijke toestemming van de schrijver en De Nieuwe Toneelbibliotheek

No part of this book may be reproduced in any way without written permission from the writer and De Nieuwe Toneelbibliotheek

De Nieuwe Toneelbibliotheek bestaat uit:

Mara Aronson
Connie Nijman
Ditte Pelgrom
Redacteur
Vera Hoogstad

Typografie en basis lay-out
Connie Nijman
Printwerk
Hollandridderkerk, Ridderkerk

info@denieuwetoneelbibliotheek.nl
Postadres
De Nieuwe Toneelbibliotheek
Willem Beukelsstraat 42
1097 ct Amsterdam

Van Hoogten en Vlakten is online te bestellen op:
www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

Personen

Mevrouw Heerman

Henri 22 jaar } haar kinderen

Elze 20 jaar } haar kinderen

Frieda 25 jaar nichtje van Mevrouw Heerman

Dick Herder 26 jaar

Van Grint werkmán

Keetje

Kamer bij Mevrouw Heerman in stille, aangename stijl gemeubileerd. Rechts twee vensters, uitziend op straat, links één uitziend naar tuin. Op achtergrond twee deuren, rechts naar andere kamer, links naar gang. Daartussen een étagère, met enige mooie oud-Chinese vazen erop. In de hoek rechts een kast. – Een tafel met fauteuils rechts op voorgrond. – Voor een van de tuinramen een laag tafeltje, waarop een bonte, vulgaire bloempot met plant erin. Een antiek beeld en grote foto's van Rome tegen de wand.

Een avond in mei. Ongeveer acht uur. Theegoed, waarvan drie kopjes gebruikt zijn, op tafel.

eerste bedrijf

Eerste Toneel

Dick Herder, Mevrouw Heerman

Juist als Mevrouw Heerman van links de kamer binnenkomt, klimt Dick door het tuinraam op de achtergrond naar binnen.

mevrouw heerman *blijft verschrikt staan* M'n hemel Dick! Wat... wat voer je uit?

dick *gaat kalm schrijlings op het kozijn zitten* M'n spieren wat oefenen, om ze lenig te houden. Heb ik u verschrikt? Dat spijt me.

mevrouw heerman Hoe kóm je zo, jongen! Hoe gevaarlijk!

dick *lachend* Gevaarlijk? Die is goed!

mevrouw heerman Ik begrijp niet... hoe heb je 't gedaan? Kom je helemaal van beneden af?

dick Ja, heel eenvoudig, geen kwestie van gevaar hoor. Eerst tegen de pilaar van de veranda opgeklommen en me toen naar boven gehesen. Het raam lijkt er voor gemaakt om er door binnen te komen.

mevrouw heerman *hoofdschuddend en glimlachend* 'n Eigenaardige opvatting... Maar doe 't niet meer, beloof je me? Ik zou me geen raad weten als jou iets overkwam... En ik zou ook niet graag willen, dat Henri het zag... Die heeft tegenwoordig toch al zo'n neiging om zich lichamelijk te oefenen en te harden; hij zou 't misschien na willen volgen.

dick *glimlachend* En zou hem dat zo'n kwaad doen, denkt u?

mevrouw heerman *hem even aanziend* Och jongen, zeg dat niet. Je denkt misschien dat ik te bang voor hem ben, maar hij is niet sterk, heus niet, en lang niet zo fors en gespierd als jij. Hij zou z'n benen kunnen breken, als hij zoiets probeerde.

dick Wees maar gerust, ik zal hem niet in verleiding brengen.

Mevrouw Heerman wil heengaan; Dick komt van het kozijn af.

Waar gaat u naartoe?

Hij houdt haar tegen.

Nee, nu niet weer de kamer uit. Ik kwam u juist zoeken. Ik kan haast geen ogenblik eens rustig met u praten.

mevrouw heerman Maar ik heb nog van allerlei te doen, beste jongen. dick Wat is dat 'allerlei'?

mevrouw heerman Wel, 'n paar briefjes schrijven en de keukenmeid wat zeggen en nog even iets in orde brengen op de logeerkamer.

dick De logeerkamer wás klaar, dacht ik, al veertien dagen lang, in afwachting van Frieda.

mevrouw heerman Nu ja, maar ik bedacht me ineens dat ik de flacon nog met eau de cologne moest vullen.

dick Dat kunt u gerust laten. Frieda zal nog nooit in haar leven eau de cologne hebben geroken.

mevrouw heerman Meen je dat?

dick Stellig. Er zal in 't gehucht waar ze woonde zeker niet zo'n luxe-artikel te krijgen zijn geweest.

mevrouw heerman Och kom... Doe 't raam eens dicht, wil je? 't Is koud geworden...

Dick doet dat.

met 'n blik naar de tafel O! En de kopjes nog omwassen ook...

dick Wat maakt u 't u toch moeilijk... Dat lijkt me 'n eigenschap van Hollandse vrouwen, het zich druk maken om kleinigheden. Kan een van de meiden dat niet doen?

mevrouw heerman *glimlachend* Nee, dat is nu eenmaal 'n Hollandse gewoonte... Ze zijn ook zo fijn.

Zij gaat naar de theetafel.

dick Laat mij 't dan doen.

mevrouw heerman Jij? Maar jongenlief...

dick *gedecideerd* Ja. Dan gaat u ondertussen rustig zitten.

Hij schuift een fauteuil aan.

Zo, in deze stoel, en nou 'n bankje...

Hij geeft 't haar.

En u hoeft niet bang te zijn, dat ik iets zal breken...

wijst op 'n theedoek Deze doek?

mevrouw heerman *glimlachend* Ja...

stilte

Dick wast. Mevrouw lacht zachtjes.

O Dick, hoe grappig! – En je doet 't zo handig... Ik kan 't me van Henri niet voorstellen... Hij zou 't wel willen doen, zo niet, hij is allerliefst voor me en vol attenties altijd, maar handig of praktisch niet, – 'n kopje aangeven zonder morsen gaat hem al moeilijk af... Keurig hoor, je hebt 't vroeger zeker wel eens meer gedaan, voor je moeder?
dick Ja; toen moeder sukkelend was... We hadden maar één meid... En later, wel toen had ik alles voor mezelf te wassen, tot m'n kleren soms toe.

mevrouw heerman O Dick, Dick, waarom heb je je toch niet tot mij gewend, de oude vriendin van je moeder? Ik heb 't haar en je vader zo dikwijls nog geschreven na z'n faill... na zijn ongeluk, of ik hen en jou niet helpen mocht... Ik ben bang, dat je 'n heel harde tijd hebt doorgemaakt.

dick Gekheid, Mevrouw; – wat moeilijk misschien, maar honderden hebben 't harder gehad. Ik was gezond en sterk. Zie ik eruit als iemand, die geleden heeft door wat armoe?

Hij vouwt de doek op en gaat tegenover haar zitten.

mevrouw heerman Nee, dat niet, maar... armoe zei je? – Waarom schreef je ons niet na de dood van je vader?

dick Eerlijk gezegd, omdat ik er geen zin in had iets aan te nemen van vreemden.

mevrouw heerman Vreemden?!

dick Nou ja, ik kende u toch niet, al had moeder me dikwijls over u gesproken. Ik wou er mezelf alleen doorheen slaan... En vader had me ook wat nagelaten om te beginnen.

mevrouw heerman Toch bitter weinig zeker... Als 't niet indiscreet is...?

dick *na 'n korte aarzeling, kortaf* Honderd dollar. Ik heb menigeen gekend, die met nog geen tiende ervan z'n leven beginnen moest.

mevrouw heerman *verschrikt* Zó weinig!... En op jouw leeftijd! Hoe oud was je toen ook?

dick *haalt ontwijkend de schouders op* Ik was groot en sterk voor m'n jaren. Beste Mevrouw, niet treurig kijken nou. – Waarom in Godsnaam? – Ik heb 't zelf gewild, ik ben er best doorheen gekomen, het is goed voor me geweest en alles is nu voorbij. Dus waarom dan nog tobben?

mevrouw heerman Nee, dat is zo. – 't Is om je moeder. Je móét toch veel hebben doorgemaakt... als zij dat geweten had... En ook om jou... Ik denk aan Hans, als die eens zo alleen, zonder geld was achtergebleven. – Wat 'n gedachte! – *zich beheersend* Maar ik vind 't heel flink van je hoor, dat jij er je zo doorheen hebt gewerkt. – Als je moeder 't wist, zou ze trots op je wezen. – Ik ben 't nu voor haar, ik moet er je even 'n zoen voor geven. –

Zij staat op en kust hem.

dick *zacht* Dank u. – 't Is heel lang geleden, dat moeder me zoende. mevrouw heerman *streelt z'n hand* Zo'n lieve, bijzondere vrouw! – Ik heb altijd, van kind af, tot haar opgezien; – ze was zoveel knapper en flinker dan ik.

stilte

– En wat heb je toen toch eigenlijk gedaan, die jaren na je vaders dood?

dick Och, waarom dat nou nog te vertellen! Waar dient dat toe? mevrouw heerman Als je 't liever niet wilt... Maar ik zou 't zo heel graag eindelijk eens horen, omdat ik zoveel belang in je stel... En ik zal er me heus ook niet naar meer over maken... Ik heb je nu veilig bij me...

Dick glimlacht goedig-geamuseerd.

Ik heb je hand stevig vast en zal je niet meer uit 't oog verliezen, nooit meer,... *glimlachend* nu ja, alleen als je tijdelijk van me wegvliegt in je ballon... Ik wil 'n heel klein beetje, voor zover ik kan, je moeders plaats bij je trachten te vervullen.

dick *ziet haar dankbaar aan, zacht* Moeder zou blij zijn als ze het wist; – zij hoopte het altijd.

mevrouw heerman Deed ze? – En nu je leven.

dick U moet niet schrikken alleen. – Ik ben begonnen met drie maanden kelner te zijn.

mevrouw heerman *verbaasd* Kelner?

dick Ja, 'n beroerd baantje. Langer kon ik 't niet volhouden.

kort zwijgen

mevrouw heerman En daarna?

dick Daarna heb ik zo wat gescharreld, nu dit, dan dat aan de hand gehad, en ben ten slotte aan 'n telefoonmaatschappij gekomen; – als gewoon werkmán natuurlijk, van onderop, want ik wist nagenoeg niets.

mevrouw heerman Altijd toch in New York?

dick *knikt* Ja, ik was natuurlijk in de stad gaan wonen.

mevrouw heerman Hoe oud was je toen? – Kom, zeg 't maar.

dick Laat 'ns kijken, ja, zestien jaar al, – ik was vijftien toen vader stierf.

mevrouw heerman Al? – Zo'n kind nog. – En beviel je dat beter?

dick Ja, 't vak interesseerde me wel en ik vond 't later niet onaardig om in de telefoonpalen te klimmen, als ik reparaties moest doen; – ik was altijd verzot op klimmen geweest...

mevrouw heerman En hoe lang bleef je daar?

dick Ruim twee jaar geloof ik, ja.

korte stilte

mevrouw heerman En daarna? – Beste jongen, wat moet ik je de woorden uit de keel halen. – Je bent geen verteller, hoor.

dick Nee, vertellen kan ik niet. Als ik 't op school moest doen, waren de meesters wanhopig. Ze hoorden niets dan: 'and then, and then, and then.' – U moet me maar vragen, antwoorden gaat me beter af.

mevrouw heerman *glimlachend* 'n Soort interview dan. – Wel, en verder, meneer Herder? – Kwam u toen in aanraking met uw leermeester, de beroemde Edison?

dick Ja, heel toevallig. Hij zag me eens aan 't werk, toen hij een van de directeuren kwam opzoeken, en had schik in me geloof ik, – hij vond me nogal handig. – En toen heeft hij me dadelijk op z'n laboratorium genomen, om hem te assisteren bij z'n proeven. Aan hem heb ik almachtig veel te danken. Ik leerde er praktisch veel en wat ik niet begreep, legde hij me uit, – ik vroeg hem alles. – En ik had 's avonds ook tijd om voor mezelf te werken; m'n lievelingsvakken, wiskunde, natuurkunde en werktuigkunde.

mevrouw heerman Betaalde hij je goed?

dick Niet veel, maar dubbel en dwars voor wat ik toen waard was. Ik kon er net komen. – Overvloed was 't natuurlijk niet.

mevrouw heerman En hoe lang bleef je bij hem?

dick Drie jaar. Toen – niets dan 'en toen', hoort u wel? – toen vond ik 'n nieuwe motor uit, met gecompriëerde lucht. Edison had er mee op, hij hielp me met m'n werk en ook om het ding geconstrueerd en geplaatst te krijgen. Ik verdiende daar aardig mee en van die tijd af was m'n leven gemakkelijk, betrekkelijk tenminste; – toen was alle armoe geleden.

mevrouw heerman Wat 'n voldoening voor je, jongen!

dick *knikt rustig* Ja, 'n hele voldoening. – Ik had toen genoeg om 'n tijdlang voor mezelf te kunnen werken en ging van Edison heen, hoewel hij me, ook later nog, altijd bleef helpen en raden. – En toen heb ik later nog 'n paar kleine uitvindingen gedaan, die me wat inbrachten en kon ik zódoende al m'n tijd en gedachten concentreren op m'n grote werk.

mevrouw heerman Hoe kwam je op dat idee om zo'n vliegtuig te willen maken?

dick Ik moet de hoogte in, Mevrouw. Dat vastzitten aan de aarde lijkt me zo klein. Me bewegen naar m'n wil, zoals de vogels. Niet gedreven worden alleen, 'n speelbal van de wind. Met al ons weten moeten we dát toch kunnen bereiken. Dat 't nog nooit gelukt is, maakt 't des te interessanter om het te proberen. – Ik ben met Frieda eens boven op de sneeuwbergen geweest, – ik wil er nu hoog overheen.

mevrouw heerman Zo hoog, jongen?! Wat 'n plan! En jij zo jong nog! – Een uitvinder van... nog geen zevenentwintig, wel?

dick Zesentwintig en drie maanden.

mevrouw heerman Je hebt 't al vór gebracht, beste jongen.

dick Hm! – Veel mannen hebben toch grotere uitvindingen gedaan, toen ze nog jonger waren.

mevrouw heerman Nou, ik zou maar tevreê zijn. – En het geld voor die machine, hoe kwam je daaraan? 't Ding zal zeker enorm veel gekost hebben.

dick Ja, 'n flinke som. Die is door 'n miljonair uit New York betaald, met wie Edison me in kennis had gebracht; – iemand, die 'n hobby heeft voor alle mogelijke vervoermiddelen en die er ongeveer twintig automobielen, 'n jacht, 'n eigen trein en 'n luchtballon op nahoudt. Die daarbij ook zo wat liefheeft in het construeren van luchtballons en vliegtuigen. Hij is de eerste keer ook met me mee geweest. – Ik moest hem van tevoren alleen beloven, dat de machine naar hém genoemd zou worden.

mevrouw heerman O ja, het Wrayburn-luchtschip, nietwaar?

Dick knikt.

Die ijdelheid kwam jou goed van pas.

dick *rustig glimlachend* Rare snuiters zijn er bij ons.

mevrouw heerman 'Ons'? Is dat Amerika voor je?

dick Ja, Amerika is nu eenmaal m'n vaderland.
mevrouw heerman En toch heb je er heimwee naar Holland gekregen?
dick Naar 't land van m'n moeder, ja. *mijmerend* Vreemd was dat, zo plotseling, en juist toen het me beter ging. Daarvóór had ik geen tijd, geloof ik, om heimwee te voelen.
mevrouw heerman Ik ben je heel dankbaar voor dat heimwee. *plotseling* Maar één ding, Dick: beloof me, dat je m'n kinderen nooit zult meenemen op je luchttochten.
dick Ik beloof 't u. *schertsend* Beste Mevrouw, ze zouden immers alleen ballast voor me wezen en 'n ballast, die ik er niet uit zou kunnen gooien.
mevrouw heerman Hè, Dick, is dat praten!
dick Frieda zal met me meetrekken over de Alpen. Ze zou graag vanuit de hoogte op haar vrienden neerzien.
mevrouw heerman Jongen, zou je dat wel doen? Ik schrik van 't idee.
dick Waarom? Ze heeft 't zelf gewild en ze is geen kind meer.
mevrouw heerman Me dunkt, dat het je alleen angstig moet maken, om haar mee te nemen; zij kan je maar tot last zijn.
dick Nee, zij niet. Ze heeft stalen zenuwen. Ze kent geen duizeligheid en geen vrees. 'n Beter reiskameraad zou ik niet kunnen wensen. Ik heb haar in Frankrijk al 't systeem van m'n machine verklaard; kranig zoals ze dat dadelijk snapte.
mevrouw heerman *met een zucht* Waar ze in Godsnaam toch zijn zou, het kind?
dick Op weg hierheen.
mevrouw heerman Ik begrijp 't niet. Denk toch eens, ze zou ruim twee weken geleden al hier zijn gekomen. En toen alleen van Parijs uit dat telegram: 'Viens plus tard, le chien malade,' – en na die tijd niets meer, geen letter. – Ik ben bij tijden zo ongerust over haar.
dick Dat behoeft toch waarachtig niet. Zij is iemand, die haar weg weet te vinden. Zij zal eenvoudig door de hond zijn opgehouden. Ik hoop voor haar, dat hij niet gestorven is. Hij is 't liefste, wat ze heeft.
mevrouw heerman 'n Dier! Och, dat ze zó voelt, 't kind... *peinzend* En als ik denk, dat ik haar, het kind van m'n eigen broer, niet gezien heb sedert haar vierde jaar...! Wat een leven moet ze gehad hebben in de eenzaamheid tussen die koude bergen... in 'n vreemd land.

dick Vreemd niet. De bergen zijn haar vrienden; – bergland is haar vaderland. Ik zou haar niet beklagen vóór u haar gezien hebt.
mevrouw heerman Geloof je, dat ze gelukkig is geweest?
dick *schouderophalend* Gelukkig! – Ik geloof, dat ze nooit 'n begrip heeft gehad van 'geluk'. Ze is zeker niet óngelukkig geweest. Ze heeft 't leven genomen, zoals de bewoners het daar nemen: koel en kalm, zonder verwachting en zonder vrees, – en dat is al veel.
mevrouw heerman 't Kan zijn; 't klinkt heel verstandig, maar ook zo kil voor 'n jong meisje als zij. Illusies zijn toch 't mooiste bezit voor 'n mens. – Heeft ze zich nooit beklaagd, zich eens tegen je uitgesproken?
dick *glimlacht bij 't herinneren* Geen van beiden. Frieda spreekt weinig en klaagt nooit. – Wat is het toch, dat haar vader vroeger naar die eenzaamheid gedreven had? Háár wou ik 't niet vragen.
mevrouw heerman 'n Groot verdriet, dat z'n vrouw hem heeft aangedaan. Hij had haar zielslief en zij... och, 'n nare historie was het. En kort daarop stierf onze oudste broer, met wie hij heel intiem was. Hij was altijd melancholiek van aard geweest, erg stil en teruggetrokken... en die twee schokken, zo kort na elkander, brachten hem voorgoed in de war; ze maakten hem mensenschuw en tot 'n mensenhater. Hij is toen dadelijk heengegaan met 't kind en heeft zich daar in de Franse Alpen begraven... in 'n nest waar niemand komt. Maar 't is waar, jij kent de plaats. – En nooit heeft-ie iemand meer willen zien, zelfs mij niet, van wie hij toch veel gehouden had. Hij wou zich losmaken van álles, van de wereld en van de mensen, om z'n kind sterk te maken, zoals hij 't noemde, om háár later verdriet en teleurstellingen te besparen. 'n Soort idée fixe natuurlijk. – Alleen kort voor z'n dood kreeg hij opeens verlangen naar mij en heeft me toen door Frieda laten schrijven. Maar Elze was toen zwaar ziek en ik kon niet gaan. Ja, dat was heel hard; 't heeft me vreselijk veel strijd gekost om te weten wat ik doen moest. ... Arme Frits, die vergeefs naar me verlangd heeft! – Hij schijnt toen opeens angst te hebben gekregen om Frieda; om haar daar alleen achter te laten; angst en twijfel ook; – eindelijk zag hij eens helder, denk ik. En in zijn brief vroeg hij me, of ik haar twee jaar bij me wou nemen. Daarna zou zij zelf mogen kiezen, waar zij voortaan zou willen leven: in de wereld, bij ons, of in de eenzaamheid, tussen de bergen. – En nu

wacht ik haar, vol verlangen, maar ook wel wat angstig, zoals je denken kunt... hoe 't gaan zal, en hoe zij zal wezen...

dick *peinzend* Ik voel toch wel iets voor die oude z'n ideeën. 't Is de vraag, of hij ten opzichte van haar wel dom heeft gehandeld.

mevrouw heerman O Dick, dat kun je niet menen! Om 'n meisje als zij zó groot te brengen, zonder haar iets te geven van al dat vele, waarop 'n kind recht heeft: vrolijkheid, sympathie, omgang met andere kinderen, och, zo eindeloos veel nog!

dick Wacht tot u haar gezien hebt. Ze is zo sterk en gezond als 'n vrouw van de wereld nooit zijn kan. 'n Mooie, grote meid om te zien! – Wat 'n moeder zou ze kunnen worden! – U lacht. – Ik weet waaraan u denkt, misschien 'n vrouw voor mij?

mevrouw heerman Ja. Naar wat je zegt, lijkt ze me juist geschikt voor jou. – En ik zou haar zo graag wat geluk gunnen, wat echt menselijk leven met menselijke emoties.

dick *peinzend* Dat heb ik ook gedacht, toen ik bij haar was; ik heb 't haar zelfs gezegd.

mevrouw heerman Wat gezegd?

dick Dat we goed bij elkaar zouden passen, – en haar gevraagd of zij later m'n vrouw zou willen worden.

mevrouw heerman Heb je dat?! En wat antwoordde ze daarop?

dick Zij wist 't nog niet; zij moest zich bedenken.

mevrouw heerman Maar haar vader, jongen, wat zei die er wel van, of was hij al ziek toen?

dick Nee, kort na m'n heengaan is hij pas ziek geworden. Maar hij was toch al veranderd, zei Frieda. Hij maakte volstrekt geen bezwaar, om me in z'n huis op te nemen.

mevrouw heerman Dankzij je gekneusde voet.

dick Hij zou 't vroeger toch niet gedaan hebben. Dan zou hij me naar de een of andere boer hebben laten heendragen. – Nee, die wist van niets en merkte niets. Of er was trouwens ook niets te merken. Vreemd genoeg was ik volstrekt niet verliefd op haar.

mevrouw heerman En zij op jou?

dick Ik weet 't niet. – Ik geloof van niet.

mevrouw heerman Dat kan alles nog komen. – Maar waarom vroeg je haar dan? Wat 'n vreemde jongen ben je, Dick.

dick Vreemd? Ik zei 't u toch: omdat zij in alle opzichten het meisje is, dat ik me tot kameraad, tot vrouw zou wensen, – 'n vrouw, die me helpen zou met m'n werk en me sterke kinderen zou geven. De gedachte om 'n zwak kind in de wereld te brengen is me ondraaglijk, ik zou 't liever doden, geloof ik. Wat zwak is heeft geen recht tot bestaan.
mevrouw heerman Wat b en je hard!

dick *opkijkend* Hard?! Beste Mevrouw, wat ziet u bleek opeens. – Tranen in uw ogen? – Ik ben toch niet onhandig geweest? Voor niets ter wereld zou ik u pijn willen doen.

mevrouw heerman Dat weet ik, 't is niets. –

zacht Ik denk aan mijn kinderen, die zijn niet sterk, – en  en heb ik er moeten verliezen.

dick *ijverig in z'n verlegenheid* Maar u kunt hen en mij niet vergelijken. – Zij horen tot 'n ander ras, veel fijner, veel beschaafder. – Ik ben maar 'n ruwe, onwetende kerel. – Ik sta waarachtig versteld over alles, wat zij weten en gelezen hebben, Hans vooral, – vandaar, dat ze zo nerveus en gevoelig zijn. – Ik weet weinig en gelezen heb ik haast niets, geen literatuur tenminste. – Ik ken zelfs maar  en taal, alleen Hollands, buiten m'n Engels.

mevrouw heerman Meen je het? –

met trots Hans kent er zes, behalve z'n Grieks en Latijn, die heeft zo'n gave voor talen! – Maar jij zou er ook best nog 'n taal bij kunnen leren; je bent zeker vlug, – je Hollands is uitstekend.

dick Dat heb ik gesproken tot m'n vijftiende jaar en wat ik eens weet, vergeet ik niet meer. – nee, ik heb anders geen hoofd voor talen. – En waarom zou ik 't doen? Met Engels kom ik de hele wereld door. – Ik heb daarenboven genoeg te leren in m'n studie; met meer wil ik m'n hersens niet opvullen.

mevrouw heerman Frieda weet zeker ook weinig?

dick Ongeveer zoveel als ik. Ze heeft alleen wat andere kennis, geologie en sterrenkunde, de lievelingsvakken van haar vader, die kent ze drommels goed. – 't Is curieus, zoveel als zij en ik gemeen hebben. Zij heeft ook die behoefte aan ruimte en lucht en licht. Zij zal het niet lang uithouden hier in de stad.

mevrouw heerman Geloof je dat? Als ze hier eindelijk eens vindt, wat ze zolang heeft moeten missen: sympathie, gezellige omgang met mensen, huiselijkheid en later misschien 'n werkring?

dick Die had ze daar ook. Ze boemelde er waarachtig niet.

Hij staat op en luistert naar 'n viool, die, evenals vroeger, vanuit de verte hoorbaar is.

Is het Elze, die daar speelt? – Wat speelt ze toch heerlijk!
mevrouw heerman *knikt* Ze is zo begaafd. – zo jammer alleen, dat ze nooit voor anderen kan spelen, alleen voor mij en Hans. – Ze is er te nerveus voor. – En ze wíl het trouwens ook niet, als de mensen niet heel muzikaal zijn.*haastig* Niet dat ík... Wat ga je doen, Dick?

dick De deur openzetten, om beter te kunnen horen.

mevrouw heerman Doe 't niet, dat merkt ze dadelijk, haar gehoor is zo scherp, – dan houdt ze direct op met spelen.

dick Hoe jammer; ik zou haar zo graag beter horen. – Ik zal toch eens even proberen, heel voorzichtig. –

Hij draait heel zacht de knop om van de deur rechts; tegelijkertijd houdt 't spel op en even later komt Elze binnen, bleek en nerveus, met schitterende ogen, viool en strijkstok nog in de hand.

Tweede Toneel

De vorigen, Elze.

elze Ik hoorde, dat je de deur wou opendoen, ik had al gevoeld, dat er iemand luisterde.

mevrouw heerman *lachend* Wat had ik je gezegd? O het is zo'n prinsesje op de erwt!

dick En wat hindert dat nu? Ga door met spelen, – ik wou je zo graag horen.

elze Nee, dat kan ik niet, als er iemand luistert. Dan beven m'n handen en ga ik knoeien.

dick Nu, wat zou dat, al knoei je eens? Tien tegen één, dat ik 't niet oplet.

elze *hoofdschuddend* Dat kan ik niet velen. Als ik speel, moet 't goed zijn, zoals ik 't kán.

dick Wat 'n ijdelheid, Elsje!

elze IJdelheid?

dick Welzeker; je kunt niet velen, dat voor 'n ander jouw volmaakt mooi spel bedorven wordt door 'n enkel foutje.

elze Nee, dat ís 't niet, – dat is 't niet hélemaal, heus niet.

dick Dus toch wel voor 'n deel?

elze Nee, och nee, ik wil mezélf voldoen. Ik kán mezelf niet horen knoeien, dan is al m'n genot van 't spelen weg.

dick *plagend* Nu, heb dan eens 'n enkele keer maar wat minder genot; als je het mij in ieder geval zou geven.

elze Maar dat zou ik niet! *half lachend* O Dick, jij zegt altijd zulke nare, vervelende dingen.

dick Die 'n prinses op de erwt, of hoe je moeder die doorluchtigheid noemt, niet verdragen kan, hè?

mevrouw heerman *glimlachend* Och jongen, plaag haar maar niet; ze is nu moe van 't spelen.

dick Gekheid Mevrouw, dat is gezondheid voor haar. – Weet je wat ik geloof, Els? Dat je 'n onmuzikaal mens als ik, het genot van je hoge spel niet waardig keurt. Dat zou zijn truffels voor de varkens.

elze 't Is niet waar, je bént muzikaal.

dick *verbaasd* Ik muzikaal?
elze Zeker en je weet 't heel goed. Je krijgt 'n kleur van plezier. Moeder, is 't waar of niet?
mevrouw heerman Ja Dick, 't is waar, nu heeft zij gelijk.
dick Ik ben ook verrast, waarachtig. Ik heb 't nooit geweten, dat ik muzikaal ben. Hoe kom je daaraan?
elze *stellig* Je zingt en fluit heel zuiver, je hebt 'n goeie stem, je moest leren zingen.
dick Meen je dat? Wel 't dóét me plezier, dat is waar. En ik houd ook van muziek. 't Is zo dwaas, ik ga er dadelijk van grienen.
elze *verontwaardigd* Grienen! Ik zou liever janken zeggen.
dick Vergeving prinsesje; ben ik ruw?
elze Vreselijk ruw en grof soms, en zo onnodig.
dick Ik zal me beteren, waarachtig.
elze Wil je dan leren zingen?
dick Ik zou er wel lust in hebben. Wil jij 't me leren?
elze Nee, dat kan ik niet, maar ik zal je later begeleiden, dat zal heerlijk wezen.
dick Zou je dat willen?
elze Zeker en ik wil voor je spelen ook; ik wil je graag plezier doen, Dick.
dick Dat is lief van je, Elsje; vanavond nog?
elze Dat weet ik niet; ik kan niets beloven van tevoren, ik moet er voor gestemd zijn. En dan moet jij hier blijven in de kamer, met de deur open, ik moet je niet kunnen zien, *vleierend* dan zal ik voor je spelen zo mooi als ik kan, en proberen je zóveel genot te geven als ik het mezelf geef.
dick *zacht* Dank je, prinsesje.
mevrouw heerman *Elzes hand strelend* Ze kán zo mooi spelen.
elze Ik kan 't me nooit voorstellen, dat ik anderen laat genieten.
mevrouw heerman Dat doe je toch heus. Hans en ik genieten ervan. Maar 't is goed, dat je nu uit bent gescheiden; je ziet veel te overspannen, kindje. Wat was 't, dat je speelde?
elze Het lied, dat ik componeer – *opeens haar stok neergooiend* Maar 't ging niet vandaag, 't leek nergens naar. Ik kan niets, eigenlijk niets... Het is afschuwelijk, 'n marteling soms, om het zo mooi te horen zingen in m'n hoofd en het dan niet weer te kunnen geven in tonen. Dan wordt 't alles lelijk en grof en ik voel me net als het meisje uit het sprookje, die

bloemen en al het mooie wat ze aanraakt met haar hand, veranderd ziet in padden en andere lelijke dieren.

mevrouw heerman Kom, 't zal morgen wel beter gaan, dan zul je heel anders toveren; dan worden alle dingen, die je aanraakt, tot bloemen en paarden; denk maar aan de andere fee.

elze *glimlachend terwijl ze tegen haar moeder aanleunt* U kunt zo lief troosten, moedertje.

dick Wat 'n wonderlijke juffer ben je... Je hébt toch immers talent en dat weet je.

elze *half verontwaardigd, heftig* Natuurlijk heb ik talent, ik heb heel veel talent, maar dat is niet genoeg, ik moet meer hebben dan dat. Als ik geen gróte kunst kan geven, dan liever niets, dan zet ik nooit 'n noot meer op 't papier.

mevrouw heerman *sussend* Je houdt toch altijd je gave om muziek weer te kunnen geven en dat is al zoveel.

elze Dat is niet genoeg. Twijfelt u ook al aan me, moedertje? Maar 't kan immers toch zijn, dat ik veel méér kan, dat ik 't hoogste kan geven.

mevrouw heerman Zeker, zeker, maar ik zou er niet op rekenen; niet altijd 't hoogste eisen, kindje.

elze *mompelend* 't Hoogste of niets.

dick *die haar verstaan heeft, glimlachend* Daar voel ik wat voor.

mevrouw heerman *afleidend* Waar Hans toch blijft! Had-ie vanmiddag weer 'n meeting?

elze Ik geloof wel. Hij zou daarna met 'n vriend in de stad gaan eten en moest om zeven uur weer naar 'n vergadering. Hij zal wel gauw komen, nu.

mevrouw heerman Die meetings! Moest hij weer spreken? Hij zegt 't mij niet graag.

elze Ik meen van ja.

mevrouw heerman Dan zal hij wel weer van streek zijn erna, hij kán niet spreken, de jongen.

dick Aan z'n kunstgeschiedenis doet-ie niet veel, hè?

mevrouw heerman Nee. Och, 't is zo jammer, hij had zo'n grote liefde voor z'n studie. En nu heeft hij die er helemaal aan gegeven, 'n luxestudie, zoals hij ze noemt. Hij is nu zelfs socialist geworden en geeft al z'n geld aan de propaganda. – Zichzelf gunt hij niets.

dick Hoe is dat eigenlijk zo gekomen?

mevrouw heerman Och, 't zit in de lucht, nietwaar? En ook door z'n vrienden, door één vooral, 'n vroegere schrijver, die grote invloed op hem heeft.

elze Ja, Hans socialist, 't is zo dwaas, 't hoort niets bij hem.

mevrouw heerman Dat is 't juist. Z'n tegenwoordige levenswijze en z'n werk stroken zo weinig met z'n eigenlijke aanleg en behoeften. En toch kan ik me zo goed begrijpen, wat hem die kant heeft opgedreven, hij die zo teer voor anderen voelt en geen onrecht kan dulden.

elze O Dick, jij moest hem weer tot z'n studie terug kunnen brengen. Hij houdt er zo van, van kunst en mooie dingen, en vooral van alleen-zijn. En nu trekt hij van de ene meeting naar de andere en in zijn hart vindt-ie 't afschuwelijk.

dick Dan zal hij er uit zichzelf wel van terugkomen.

mevrouw heerman Ik weet het niet; 't is hard worstelen tegen de tijdstroom op. Was hij maar wat sterker. 't Is vooral om z'n gezondheid dat ik me bezorgd maak. Hij kan niet tegen dat drukke, gejaagde leven en dan is hij er nu nog vegetariër bij geworden!

dick Poor boy. Hij ziet er meer uit, of hij 'n pond biefstuk per dag in plaats van geen biefstuk moest eten.

mevrouw heerman Nietwaar? Maar natuurlijk helpt daar geen praten tegen, waar het 'n overtuiging geldt. Ik probeer 't niet eens meer.

dick Als hij er niet tegen kan, zal hij vanzelf later weer vlees gaan eten. Kom, kom Mevrouw, iedereen heeft van die dweperijen, waar hij doorheen moet groeien. Ik heb ze ook gehad, alleen wat van andere aard. Ik dweepte vroeger met de Spartanen. Ik wou net zo gehard en sterk worden als zij. Als ik denk aan de dolle manier waarop ik me toen placht te harden. Ik ging onder andere 's nachts soms bij strenge vorst 'n uur lang naakt op het balkon van m'n kamer staan, zonder 'n vin te roeren.

mevrouw heerman Maar jongen!

dick Ja, krankzinnig genoeg zeker. En als ik 's middags gloeiend en bezweet van de een of andere sport thuis kwam, dan bespoot ik me direct met ijskoud water. 'n Wonder, dat ik

mezelf zo niet vermoord heb. 't Pleit zeker voor m'n gezondheid. Eéns maar heb ik er 'n bronchitis met harde koorts door gepakt.

mevrouw heerman *angstig* Ik zou me geen raad weten als Hans zulke dingen ging proberen, vertel ze hem vooral niet, hoor.

dick Natuurlijk niet; ze zouden voor hem niet deugen. En hij zal ze ook niet proberen.

mevrouw heerman Nu ga ik nog even aan m'n bezigheden en nu niet meer spelen, kindje, denk eraan.

elze *moedeloos* Nee, ik zal vooreerst niet meer spelen, ik heb er genoeg van.

Mevrouw af

Derde Toneel

Dick, Elze.

dick *perplex* Wat is dat nou opeens? Vooreerst niet meer spelen? Je zult voor mij toch spelen?

elze *als voorheen* Ik weet niet, – als je 't verlangt.

dick Natuurlijk verlang ik het, je hebt 't me beloofd. Ik heb nog nooit zo'n rare... Wel damme, ze meent 't, ze huilt waarachtig.

elze *veegt haastig haar tranen, verontwaardigd* Natuurlijk meen ik 't; wat dacht je dan? Dat 't maar aanstellerij was.

dick *stellig* Ja, dat dacht ik nou eigenlijk.

elze Hè, hoe lelijk van je, hoe...

dick Ja, scheld maar toe, gerust hoor. Je bent ook waarachtig niet makkelijk te vatten. Zo veranderlijk als jij heb ik nog nooit iemand gezien. Dat dacht je 'n kwartier geleden toch niet, dat je niet meer spelen wou, wel?

elze Nee, dat is te zeggen, ik was wel erg down toen ik binnenkwam, dat was onder 't spelen zo gekomen, toen ik me machteloos voelde, o zo machteloos en klein. En toen opeens, terwijl we over Hans spraken, kwam die erge ontmoediging over me. 't Werd hier toen kil en grauw, 't zal de schemer geweest zijn, daar kan ik niet tegen, die maakt me altijd zo triestig en angstig.

dick Zo, zo. Wel, dan is het 't beste, dat we de schemer direct z'n congé geven; blinden en gordijnen dicht en dan 't licht aan, ál het licht dat we maken kunnen.

elze O ja, doe dat, dat zal heerlijk zijn.

dick Nee, blijf jij maar zitten, prinsesje, en laat je bedienen door je onderdanige dienaar. En willen we dan je viool, nu je toch niet meer spelen wilt, het raam maar uitgooien? Dan ben je ineens van hem af.

opent het raam Een, twee, drie, daar gaat-ie! *heeft de viool genomen en doet alsof hij die met 'n zwaai naar buiten gooit*

elze *met 'n schreeuw van schrik* Dick!

dick Kom kleintje, niet zo gauw schrikken. – Dacht je nou, dat ik zó barbaars was? – Je ziet er bleek van waarachtig. – Wat 'n teergevoeligheid...

Hij wil het raam sluiten, maar blijft plotseling staan.

Wel, heb je ooit... Als dat geen sperwer is!... *steekt z'n hoofd buiten 't raam en kijkt uit* Ja zeker, hij is 't... *gaat schrijlings zitten op 't kozijn* elze *komt naar hem toe* Waar zie je die?

dick *wijzend* Daar, rechts van die populier, veel hoger alleen...

elze Ik zie niets.

dick Volg dan de richting van m'n hand. – Dáár nu, boven die esdoorn uit, nu vliegt hij opeens naar links...

elze O ja, nu zie ik hem... Maar hoe weet je, dat het 'n sperwer is? Ik kan niets aan 't dier onderscheiden.

dick Aan alles; aan z'n vleugelbreedte, z'n vlucht, z'n schreeuw ook...

Hoor je 't niet dat schrille geschreeuw?

elze Ja, heel zwak.

dick Zwak is 't niet, je oren zijn niet geoefend alleen. – Hoor, daar wéér... Zalig, zalig zo te drijven door de ruimte naar verre landen toe...

elze Hoe ken je die vogel zo?

dick Ik ken bijna alle vogels. –

Hij steekt 't gas aan en sluit al sprekende blinden en gordijnen.

Tot m'n vijftiende jaar heb ik buiten gewoond, even buiten New York; vader ging dan met de trein heen en weer... En ik heb hun vlucht ook dikwijls bestudeerd. – Dat kwam me te pas voor m'n uitvinding, die vliegmachine, waar ik nog aan bezig ben...

elze Wat doe je dat vlug en handig, net 'n vrouw.

dick *glimlachend* Zo, ben jij vlug en handig?

elze Ik weet 't niet; als ik wíl, geloof ik wel.

dick Dan moest je altijd willen. – Zo, is 't nu beter, kleintje?

elze Ja heerlijk, nu kán ik niet triestig wezen, in dit helle, warme licht...

En nu zal ík even de kamer wat gezellig maken.

dick Is-ie dat dan niet?

elze O nee, geen kwestie van. – De meeste dingen staan verkeerd.

Zij verschuift 'n paar stoelen.

...en dan staan er zoveel lelijke ornamenten in 't gezicht, die ik altijd verdonkermaan. Zo... dié stoel wat naar rechts en dat kussen.

Ze verschuift 't en poeft 't op.

dick *kijkt naar haar met 'n mengeling van bewondering en amusement*

Staat dat gezelliger, nou jij 't die opstopper gegeven hebt?

elze Ja, veel beter; nu valt 't licht er mooier op, op dat rood, zie je dat niet?

dick Nee.

elze Domme, blinde jongen... Die vaas gaat naar achteren, dat is 'n monster – *verzet 'n vaas op de étagère* O Dick, als je dié eens breken wou...

dick Breken?!

elze Ja. Dan zou ik je zo innig dankbaar zijn, en mama ook in stilte, al zou ze 't nooit willen erkennen. – 't Is 'n cadeau van de meiden voor haar laatste verjaardag, speciaal voor *déze étagère* en ze vinden hem zelf zo prachtig... Kun je je iets vreselijkers denken! – En Keetje zet hem altijd naar voren. – Die bloempot *dáár* is ook 'n cadeau, van 'n paar jaar geleden, die is haast nog erger. – En die staat zo wanhopig stevig, die *ís* niet om te gooien... Alleen als jij er misschien eens tegen aan zou willen vallen.

dick Die ook al breken? Je wilt me 'n nobele rol laten spelen.

elze Maar jij *kúnt* 't doen, Dick, begrijp je niet? Wij niet natuurlijk. – Als mama of ik die dingen braken, dan zou Mietje zeker 'n week lang 't eten laten aanbranden en Keetje zou 'n paar andere vazen breken, echte mooie, om zich te wreken. – Ze zijn wel goed, de meiden, maar zo vreselijk tyranniek en lichtgeraakt. – Heus, je zou er mama erg veel plezier mee doen.

dick Waarachtig? Dan zal ik er eens over denken.

elze Cadeaux zijn echte *cauchemars* soms. Zo, nu is 't klaar. Ziet de kamer er nu niet mooier en gezelliger uit?

dick Gezelliger!... Ja, ik geloof 't wel, al weet ik niet waaraan 't hem ligt. – Je bent zeker aan 't toveren geweest met je kleine, witte handjes.

elze Dat zeg je nu eens heel aardig en galant, eigenlijk niets voor jou.

dick Zo, ben ik zo'n lompe boer?

elze Och, 'n lompe boer! – Maar je kan soms erge harde, ruwe dingen zeggen, van die dingen, die steken en pijn doen... Wij... zijn dat niet gewend hier, weet je?

dick Nee, dat is waar; jullie vat elkaar aan, of je allemaal van extra fijn Japans porselein bent.

elze En jij bent maar zo'n dikke, grove vaas als die daar.

dick Die ik breken moest. – Maar zeg eens, kleintje, waarom is die nou eigenlijk zo lelijk?

elze Vraag je dat nog? Zie je dat niet?

dick Wat 'n flikkerende ogen van toorn en verontwaardiging! Real blazing eyes! – Nee, dat zie ik niet. – Ik vind hem nogal aardig, erg fleurig en fris.

elze *wanhopend* Och nee, Dick, zeg dat niet, dat kún je niet menen...

Kijk nou die afschuwelijke kleuren eens...

dick Zijn die zo lelijk?

elze Abominabel! Ze schreeuwen tegen elkander in, met van die heel schelle, grove stemmen, straatmeidenstemmen. – En dat gemene, pronkerige goud; echt vulgair is 't hele ding.

dick *aandachtig de vaas bekijkend* Ik geloof 't graag, maar ik zie 't waarachtig niet.

elze O! En je vindt dus die draak dáár, *wijst naar de bloempot* misschien ook wel mooi?

dick Nee, dat niet, maar toch zeker niet zo lelijk als jij ze vindt... Kom, prinsesje, daar moet je nou niet zo tragisch om kijken... Wat komt 't erop aan?

elze 't Komt er heel veel op aan. – Ik vind 't akelig, ik zou er om kunnen huilen, dat jij die dingen niet ziet en dat je zo'n vreselijk ordinaire smaak hebt.

dick Maar waarom in Godsnaam?

elze Ik weet 't niet, dat kan ik niet zeggen... Zie je, eigenlijk hebben jij en ik niets gemeen samen, hoegenaamd niets.

dick *plagend* Behalve, dat we muzikaal zijn.

elze Ja, dat is 't enige, maar... jij bent wel muzikaal, maar volstrekt niet artistiek, weet je! Jij bent net muzikaal zoals 'n vogel...

dick *glimlacht* Toegegeven, maar jij bent niet wetenschappelijk, weet je?

elze *op eens terneergeslagen* Ja, dat is zo – ik weet haast niets.

dick *glimlachend* En praktisch ben je ook niet.

elze *terneergeslagen* Nee.

dick Maar kind, prinsesje, huil je daar nou om?

elze Welnee, wat denk je – ik huil volstrekt niet; ik vind 't alleen maar...

Frieda sympathiseert zeker in alles met je...?

dick Ja, in heel veel.

elze Dat dacht ik wel. Die is zeker wél wetenschappelijk, hè?
dick Ze weet veel van geologie en sterrenkunde.
elze O! Zo'n vat vol geleerdheid! En praktisch?
dick Dát zeker.
elze En... haar smaak, is die ook als de jouwe, zo... zo fijn en gedistingeerd... *ongeduldig* Waarom lach je nou?
dick Zo venijnig als dat er uitkwam, net 'n klein, venijnig addertje.
elze *verontwaardigd* 'n Adder!
dick Pardon, 'n venijnig prinsesje, meen ik. Ja, haar smaak is ongeveer als de mijne, even fijn en gedistingeerd. Ze houdt ook van helle kleuren.
elze En ze is nooit bang zeker?
dick Bang? Waarvoor zou ze dát moeten zijn?
elze O, ik ben bang voor honderd dingen, te veel om op te noemen, dingen, die jij niet eens begrijpen zou...
dick Waarvoor dan al? Biecht eens op?
elze *beschaamd* Ik durf niet. –
dick Kom, voor de dag ermee.
elze *beschaamd* ... Ik ben bang in 't donker, bijvoorbeeld; vreselijk hè?
dick Meen je dat?
elze Ja, altijd geweest en ik kan er niets tegen doen.
dick Hoe merkwaardig. En waarvoor nog meer?
elze Och, te veel dingen om op te noemen – ook voor dieven. – Ik kijk altijd onder m'n bed voor ik er instap en in alle donkere hoeken, wel tweemaal zelfs, en in de kasten prik ik met 'n pook, door 'n reet van de deur, weet je, en ondertussen hou ik m'n ogen dicht.
dick Wel beware me! Hoe verzin je de malligheden! En waarom hou je je ogen toe?
elze Wel van griezeligheid. Verbeeld je eens, dat ik met m'n pook in 'n dief prikte, die gewaarwording dan.
dick Ja, heel onaangenaam voor de dief zeker.
elze *even opvlammend* O! En niet voor mij soms? *dan lachen ze allebei* Maar 't is toch niet om te lachen, 't is vreselijk die angsten, die ik soms uitsta... ook angsten voor de toekomst en het leven, weet je? Voor ziekten en allerlei nare dingen, die gebeuren zullen.
dick *opeens medelijdend* Wel kleintje, kleintje, hoe kom je zo?

elze Ik weet niet waarom ik 't je allemaal verteld heb. Nou vind je me zeker vreselijk laf en klein, hè? En zie je erg op me neer?

dick Buitengewoon moedig en flink vind ik je niet en dát neem je me toch niet kwalijk, wel? Maar laf... 't is gek, van 'n ander zou ik 't stellig laf vinden en van jou...

elze Nu van mij?

dick Nee van jou niet. Je bent nu eenmaal zo anders, 'n prinsesje.

elze O Dick, hoe... hoe lief van je! Dus hoef ik niet te worden als Frieda?

dick Als Frieda? Nee waarachtig niet; waarom zou je? Blijf jij maar zoals je bent: 'n vreemd, raadselachtig wezentje, heel teer en broos, dat ik zo op kan nemen als 'n veer.

Hij tilt haar hoog op.

elze O Dick, wat ben je sterk!

dick En jij zo licht, zo licht.

elze Zet me nu neer.

Opeens kust hij haar.

met 'n kreet Dick!

Hij zet haar neer.

Wat – waarom – deed je dat?

dick *verlegen* Ik weet niet... ik kon 't niet laten... Je zag er...

Elze heeft zich omgedraaid en gaat 'n eind van hem afstaan.

Toe, wees niet boos... Els, prinsesje, 't is heel verkeerd van me geweest, maar ik wou je waarachtig niet beledigen, hoor... vergeef 't me...

korte stilte

elze *in dezelfde houding, heel zachtjes* Hoe zag ik er...?

dick *glimlachend* Je zag er zo héél fijn en lief uit.

elze *heel zachtjes* O...!

dick Kom, wees niet kinderachtig, draai je hoofd nu niet weg...

Hij wendt haar gezicht naar zich toe.

O! Maar je ziet in 't geheel niet boos... Waarom... waarom hield je je dan zo?

elze *half boos, half beschaamd* Ik hield me niet zo... Ik ben wél boos... 't is zo vreselijk, ik moest 't eigenlijk zijn en ik... ik kan 't niet... Nee, toe, lach nou niet, ik kán 't niet velen.

dick *zacht* Dus... vond je 't niet zo héél naar, dat ik je zoende?
elze *beschaamd, zonder hem aan te zien, zachtjes* Ik weet niet... niet zo héél naar, geloof ik.

dick Wees eens eerlijk, vond je 't misschien wel prettig, prinsesje?
elze *even opvlammend* Nee prettig niet, hoe durf je dat zeggen! ... Ik...
je... je dóét maar met me, je hebt niets geen respect voor me... Je zou Frieda zeker niet zo gezoend hebben... of... *plotseling jaloers* of heb je haar misschien ook gezoend, net als mij?

dick *wat verbijsterd* Nee, op m'n woord niet, ik heb er niet aan gedacht, maar... wat ben je weer wonderlijk tegenstrijdig, 't is almachtig lastig om uit je wijs te worden. In ieder geval ben je niet boos meer, wel?

Elze schudt van nee.

elze En... je hebt heus wel... *smekend* Nee, nu niet lachen, dat steekt zo, je hebt waarlijk respect voor me, al deed je opeens zo... zo raar?

dick Dat heb ik, natuurlijk, kind. 'Waarlijk respect,' zoals je 't heel dramatisch noemt. Toe, niet huilen nu, waarom bèn je nu bedroefd, prinsesje?

elze Ik... begrijp 't allemaal niet, jou niet en mezelf niet...

Dick strijkt over haar hoofdje.

...

zonder hem aan te zien, zacht ... En je vond heus, Dick...?

dick Wat?

elze *zonder hem aan te zien, zacht* Dat ik er... lief en fijn uitzag?

dick *even met 'n lach* Zo waarachtig als je 'n raadsel bent... Om te stelen zag je en zie je, net 'n fairy, al moest je ook eigenlijk die dingen niet horen...

Hij vat haar hand, opeens ernstig en beslist.

En denk nu niet meer over 't hele geval hoor, ik meende er werkelijk niets mee.

elze *opeens teleurgesteld, zacht* O! heel zacht Meende je er niets mee...! *plotseling heftig* Nee, laat me nu los...

dick *perplex* Wat scheelt je nou weer opeens?

elze *teleurgesteld* Niets, niets scheelt me... O, daar komt Hans gelukkig... Dag Hans, heerlijk dat je thuiskomt!

Henri komt door de gangdeur binnen. Hij ziet moe en bleek.

Zevende Toneel

De vorigen, Henri.

henri Dag Elzekind, goeieavond Dick...

Hij valt neer in 'n stoel. Elze gaat naar hem toe en kust hem.

elze Wat zie je moe! O Hans, je... je hebt 'n luchtje bij je, 'n heel naar luchtje, hoor...

henri *met 'n gebaar van afschuw* Heb ik? Bah...! Is er geen eau de cologne?

elze *krijgt 'n flacon van de étagère* Ja hier, ik zal je even wat besprenkelen – 'n mengeling van mensenheim en slechte tabak.

henri Giet wat op m'n haar, en m'n handen...

Elze doet zo. Hij ziet dat Dick glimlacht.

opeens haastig Nee, nu is 't genoeg, we zijn ook dwaas met onze malle gevoeligheden, – dat, dat is ziekelijk.

elze *die zich besprenkelt* Maar stank kan toch niet gezond zijn, Hans...

henri Kom, zo erg is 't niet, – ik zal me straks even verkleden.

dick Je ziet moe, ouwe jongen – heb je gesproken?

henri *moedeloos* Nee. – Ik had 't moeten doen, maar 't ging niet. – Ik kreeg zo'n onzinnige angst opeens, ik wist niets meer, m'n hoofd totaal leeg. – Gelukkig was Terheiden er, ik had er hem vooruit op voorbereid... Verleden ben ik ook al blijven steken... 'n beroerd ding die ellendige angst... wat is 't Elsje?

elze Je zegt altijd 'beroerd' en zulke ruwe woorden als je van 'n meeting komt... Waarom is dat toch?

henri *kleurend* Och gekheid, kind. – Ik ben nu eenmaal geen jongejuffrouw.

dick Wie heeft er toen gesproken?

henri Terheiden en heel wat beter dan ik 't gedaan zou hebben... Ik heb er geen gave voor, ellendig stokkend gaat 't bij me... En hij... je moest hem horen Els... 'n gloed en 'n vuur... en 'n kracht, die er dan van hem uitgaat... Dan heeft-ie 'n kop, prachtig van uitdrukking, – ik wou dat ik hem tekenen kon... *in vuur komend bij 't herinneren* En 't gehoor was ook zo mooi om te zien...

dick Waar bestond dat uit?

henri Werkstakende timmerlui... We houden lezingen voor ze, om ze bezig te houden, hun wat van hun ellende af te leiden en te maken, dat ze niet naar de kroeg lopen... Ik zal er dinsdag een houden... Die zal ik prepareren, dan zal 't wel beter gaan. – Nu had ik er geen tijd voor gehad... O, je had ze moeten zien, de lui... In 't schemer, want de zaal was slecht verlicht, – al die holle, bleke, gretige gezichten, die opstaarden naar die stoere kerel met z'n vlammeende ogen en trillende trekken... Almachtig mooi en impressief...! Daarna hebben we nog gesproken met de leiders van de werkstaking... God, God, die ellende, die er geleden wordt, afschuwelijk! – En als je dan ziet, hoe toch die mensen met hun lege magen en moeë, uitgeputte lichamen begerig zitten te luisteren om wat kennis in te drinken, – prachtig is dat, niet?... Jij moest eens voor ze spelen, Elsie, op 'n avond, – de meesten zijn dol op muziek.

elze *verschrikt* O Hans, dat kan ik niet, – ik zou wel willen, heus, maar ik zou blijven steken. – Toe, vraag 't me niet!

henri *goedig* Nu, nu, Elzekind, maak je er niet benauwd over; ik heb zeker geen recht je ertoe aan te zetten... *zacht* We zijn veel waard, jij en ik, zusje...

elze Bah die lucht! – Was 't er benauwd in de zaal?

henri Verschrikkelijk; – stampvol en slechte ventilatie... Op 't laatst gingen al die hoofden voor me warrelen en dansen, 'n hels gewriemel... en toen kwam er opeens zo'n smachtend verlangen naar...

Hij breekt af opeens, beschaamd en hoest.

dick Naar wat?

henri Niets.

elze *triomfantelijk* Ik wéét 't Hans! naar eenzaamheid in je op, – om weg te vluchten van al die mensen en ergens heel alleen te zijn, in de rustige, koele stilte...

henri *glimlachend* Zoals jij... *opeens weer beschaamd, met zelfverwijt* 'n Schandelijke egoïstische gedachte, kind...

elze Maar ik begrijp ze zo goed, o zo goed!... Er is niets heerlijkers dan alleen te zijn soms...!

henri Ja, jij mag zo voelen, maar – ik... ik móést 't niet. Dat is zwakheid en egoïsme, – vervloekt egoïsme...

Mevrouw Heerman komt binnen.

Achtste Toneel

De vorigen, Mevrouw Heerman.

mevrouw heerman Zo beste jongen, – 't er goed afgebracht?

henri *met 'n zucht* Nee, ik heb niet gesproken, 't ging niet...

mevrouw heerman 'n Volgende keer beter. – Nu blijf je vanavond toch thuis, hè?

henri Nee, vanavond heb ik gymnastiek.

mevrouw heerman Beste Hans, zou je dat wel doen?... Je ziet zo...

henri Moe en bleek zeker, hè? God moeder, maak toch geen wekeling, geen moederszoontje van me... Wat heb ik nou gedaan vandaag?

Immers niets. Vanmiddag 'n toespraak aangehoord en vanavond 'n

conferentie bijgewoond van werkgevers en werkstakers. – En mag ik

daar dan moe van wezen? – Dat kán toch niet, daar moet ik me immers tegen inzetten, mezelf harden...

mevrouw heerman *zuchtend* Och jongen...

dick Hoor eens, old boy, je moet natuurlijk weten wat je doet, maar één

raad: gymnastiek doen met 'n moe lichaam geeft niets. Daar krijg je

geen kracht door, 't ontnemt je kracht. Dat weet ik uit ondervinding.

Mevrouw knikt hem stilletjes dankbaar toe.

stilte

mevrouw heerman *heel voorzichtig* Zie je, als hij 't zegt, jongen... Hij kan 't weten, nietwaar?

henri Goed, moeder, goed, dan zal ik thuisblijven, weest u maar

gerust... En kijk nu niet zo vreselijk bezorgd. Uw ferme zoon zal z'n

krachtig lichaam wel koesteren in 'n luie stoel.

mevrouw heerman *voorzichtig* Nee, koesteren hoeft niet... Maar rust

eens uit en zoek wat afleiding, vat je studie eens op. – Je kunt er nu

eenmaal niet tegen om je voortdurend in al die ellende te verdiepen...

henri O, zeg dat toch niet! Dat klinkt nou zo hard, zo ellendig zelfzuchtig.

– Moet ik dan zó aan m'n kostbare gezondheid denken, ik, die alles heb

wat nodig voor me is, alles wat zij missen: goed voedsel, 'n gezonde

omgeving, – dat ik zelfs niet dénken mag aan hun ellende, uit vrees, dat

ik er door van streek zou kunnen raken? – 't Minste wat we doen

kunnen, behalve te trachten hen te helpen, is toch wel, dat we wat met hen meê lijden...

dick *kalm-beslist* Nee, mee-lijden geeft niet, zou ik denken. Doen voor zoveel je kunt en verder je geest fris houden door afleiding te zoeken. – Des te beter kun je hén helpen en opwekken.

mevrouw heerman *voorzichtig* Daar is wel íéts van aan, dunkt me, Hans.

henri *glimlachend* Ja, ja, u hebt in Dick 'n bondgenoot gekregen; samen over me geconspireerd, wed ik? Biecht u eens op.

mevrouw heerman Nee heus niet, jongen. *haastig zich verbeterend* Dat is te zeggen...

henri *pijnlijk glimlachend* Beste moeder, zeg toch om mijnentwil geen leugentje... foei, u kleurt ervan alsof u 'n schoolkind was, betrapt op stoutigheid. – Ben ik dan zó'n tiran?!

Hij streelt haar gezicht met tederheid.

Al wat u doet en zegt, komt immers voort uit grote, overdreven liefde voor uw zwakke...

mevrouw heerman Stil, niets van m'n jongen zeggen, dat kan ik niet velen, daar is hij te goed voor... En zó zwak is hij ook niet hoor, geen kwestie van.

henri Nee, u ziet geen fouten in hem natuurlijk, 'n modeljongen, hè?

mevrouw heerman O Here nee, was dat maar waar... 'n Modeljongen met zijn koppigheid, z'n overdreven manie om zich te harden en ascetisch te leven... Daar bezorgt hij z'n ouderwetse moeder heus heel wat zorg mee.

henri En dat zegt ze zo dapper glimlachend... Och moedertje, moedertje, ik kán u niet zo zien met die bezorgde, pijnlijke trek op uw gezicht. Ik wil u waarachtig geen pijn doen; ik wou alleen zo graag, dat u in ging zien, dat ik anders móét worden, krachtiger, flinker en onzelfzuchtiger.

mevrouw heerman Zeker, zeker, m'n jongen, maar niet ineens wel? Die verandering moet heel langzaam komen. – En ondertussen moet je je goed voeden. *haastig* Wel eenvoudig en sober, ik begrijp 't... maar toch degelijk... Nee, nee, zeg maar niets, nu hoor je er in lang niets meer over... Erg dikwijls val ik je toch niet lastig, wel?

henri Nee, zeker niet –

Hij zucht, kust haar, en wil heengaan.

Ik ga me even verkleeden.

elze Mag ik vanavond voor je spelen, Hans? Ik ken zoiets moois! – En 't is waar, ik heb nog iets voor je, weet u wel moeder, die afbeelding van het Griekse beeld, dat pas bij Athene op is gegraven.

henri *opeens geïnteresseerd* Heb je dat? – Hè ja, laat eens zien... Of nee, laat ook maar... later wel eens...

elze *haastig op 'n wenk van Mevrouw* Ik heb 't al hier. *krijgt 't van de étagère* Kijk eens... mooi hè?

henri Ja heerlijk, die rust, die harmonie! God, wat 'n genot dat te zien, tegen 'n strakblauwe lucht, in 't helle gouden licht. – Wat 'n gelukkigen die ouden, met hun rustige, zelfbewuste zekerheid, hun onverstoorbaar vast-willen zonder twijfel, zonder... God hoe mooi!

Hij kijkt op, en ziet hoe zijn moeder Dick en Elze glimlachend toeknikt. opeens met pijnlijk zelfverwijt, beschaamd Ja, nu had ik alles, alles weer vergeten, al hun ellende en honger en dat... dat heet dan goed voor me!

haastig af

Negende Toneel

Mevrouw Heerman, Dick, Elze.

mevrouw heerman Och die jongen! Zoals-ie zichzelf kwelt!

dick Dat schijnt hier in de lucht te zitten! Kom Mevrouw, kom, neem de dingen niet zo zwaar op. Daar groeit-ie wel doorheen, door die twijfel en alles... Misschien is deze periode heel goed voor hem, des te sterker wordt hij later.

mevrouw heerman Je bent 'n grote steun voor me, Dick. En jij zei nogal dat je niet praten kon. – Ik zegende je voor je wijze woorden.

dick Ja, ik heb waarachtig gepreekt, – de eerste maal in m'n leven.

mevrouw heerman Wat hoor ik daar? 'n Hond blaffen?

dick Misschien is 't Frieda wel, met Bruno.

mevrouw heerman Ik zal eens gauw... ja waarlijk, daar is ze...

Frieda komt binnen door deur links; een grote, forse, gezonde jonge vrouw, eenvoudig gekleed met korte rok van grove, helder blauw gekleurde stof, bruine cape, ronde strohoed en dikke bergstok in de hand.

Tiende Toneel

De vorigen, Frieda.

frieda *kalm-rustig zonder verlegenheid* Dag tante, daar ben ik eindelijk.
mevrouw heerman *hartelijk, maar met enige verlegenheid* Wel Frieda,
kind, ik... ik schrik heus wat van je – je komt zo plotseling binnen.

Zij omhelst en kust haar.

Kind... kind!... Welkom hier hoor, van harte welkom thuis, want ik wou
zo graag ons huis jouw huis voor je maken. En laat me je nu eens goed
aanzien – Frits z'n ogen, ja, ja, je vaders ogen... Wat ben ik blij, dat je er
eindelijk bent, ik ben al ongerust geweest... je moet eens gauw van je
reis vertellen... Het zal je wel vreemd vallen in 't eerst, – de verandering
zal heel groot voor je wezen, maar ik hoop dat je je gauw thuis zult gaan
voelen, – we zullen er allemaal ons best voor doen.

frieda Ik hoop, dat ik u niet tot last zal zijn. De verandering zal voor u
ook groot zijn, 'n vreemde bij u in huis.

mevrouw heerman Nee, geen vreemde, dat mag je niet zeggen; – m'n
eigen broers dochter. – En zo'n flinke dochter! Wat zie je er gezond uit
Frieda, zo groot en sterk! – heel wat forser dan mijn kinderen! Dit is je
nichtje, Elze, – die is 'n paar jaar jonger dan jij.

elze *verlegen* Dag Frieda, welkom hier.

frieda Dank je, dag Elze.

mevrouw heerman En Dick, dat is 'n goeie kennis, hè.

Frieda knikt.

dick *haar de hand gevend* Frieda en ik zijn oude kameraden. – Ik ben
blij je te zien, hoor.

frieda Ik ook, Dick. – Is je voet goed gebleven, geen stijfheid meer?

dick Geen spoor, dankzij je krachtige massage.

mevrouw heerman Zo, heeft Frieda je voet gemasseerd?

dick Ja, hij zag er eerst lelijk uit, zó dik wel; – maar na 'n week kon ik er
weer op lopen. – Metzger kon hem niet beter en krachtiger behandeld
hebben.

elze *tot Dick* Deed 't geen vreselijke pijn?

dick Wel wat natuurlijk.

frieda 't Deed veel pijn; maar 't geeft de enige, snelle genezing. Zonder wrijven had hij er zes weken mee kunnen liggen.

elze En dat heb jij gedaan? Hoe moedig van je, Frieda! Is 't niet vreselijk om iemand zo'n pijn te moeten doen?

frieda Ik wist, dat 't goed was.

dick Ja, jij zou dat niet kunnen, prinsesje. Jij zou er bij gaan huilen, geloof ik.

elze *nieuwsgierig* Heb jij gehuild?

dick *lachend* Nee waarachtig niet, wat denk je van me? Ik, 'n oude Spartaan.

Henri komt binnen.

Elfde Toneel

Mevrouw Heerman, Dick, Elze, Frieda, Henri.

mevrouw heerman En hier is m'n zoon; Frieda – Henri.

henri Ik hoorde 'n vreemde stem en 'n hond blaffen. – Dag Frieda, geen plichtplegingen, nietwaar? We zijn te na verwant, al zijn we vreemden.

Hij geeft haar de hand.

frieda Dag Henri.

mevrouw heerman Maar kind, wat zie ik? Je staat op je kousen. – Zo ben je toch niet hier gekomen?

frieda Nee, ik heb m'n schoenen beneden gelaten; die waren te vuil en er zitten zware spijkers in.

mevrouw heerman En de hond, waarom heb je die niet boven gebracht?

frieda Die was ook te vuil en hij had honger. – Ik heb hem wat eten gegeven.

mevrouw heerman Best kind, maar laat hem straks gerust boven komen, wij houden van honden.

henri Allemaal dierenvrienden, Frieda.

mevrouw heerman En je bent zo nat ook, ik wist niet, dat 't regende. – Breng die cape eens weg, Hans, zo... Wel kindje, ben je niet koud, wil je geen warme waterstoof hebben?

frieda 'n Waterstoof?

dick Zo'n weeldeartikel kent ze niet, Mevrouw. – 't Is iets om je voeten op te warmen.

frieda Dank u, m'n voeten zijn warm, ik ben helemaal warm.

dick Dus de hond is weer beter?

frieda Ja gelukkig.

mevrouw heerman En waar ben je nu eigenlijk al die tijd geweest, beste kind. – Maar ga eerst zitten, zo, in deze makkelijke stoel – 't spijt me zo, dat wij je niet af hebben kunnen halen.

frieda Ik heb m'n weg heel goed kunnen vinden, tante, ik ben komen wandelen.

mevrouw heerman Wandelen, hoe meen je dat?

frieda Van Parijs.

allen *behalve Dick Van Parijs?!*

mevrouw heerman Hiernaartoe gewandeld?!

Dick lacht.

frieda *verbaasd* Ja. Is dat vreemd?

dick Vreemd? 'n Beetje ongewoon maar. Hier wandelen de mensen zo niet – 't is, wat men hier een hele flinke wandeling zou noemen.

mevrouw heerman Lieve kind! Ik vind 't erg flink, hoor, maar ik heb nog nooit van zoiets gehoord, behalve dan van mensen, die 't om 'n weddenschap doen. – Wandel je wel meer zo ver?... En... waarom deed je het?

frieda Om de hond, hij kon niet tegen sporen. Tot Parijs toe was hij in de trein gegaan, in 'n goederenwagen, – ik mocht hem niet bij me nemen. – Daar ging ik naar hem zien en vond hem ziek. Ik ken zieke beesten, 't was ziekte, geen angst. – Ik denk dat 't kwam door al het ongewone; – hij was nooit in z'n leven opgesloten geweest en nooit 'n uur van me af. Ik was bang dat hij sterven zou, als ik hem langer in de trein liet. Ik dacht toen dat het het beste was om met hem terug te wandelen, en na twee dagen, toen hij beter was, zijn we op weg gegaan.

mevrouw heerman Dat was dus vijftien dagen geleden?

frieda Ja.

mevrouw heerman En in vijftien dagen tijd ben je hierheen komen lopen?

frieda Ja.

mevrouw heerman Kindlief, wat moet je dan gelopen hebben. Hoeveel uur wel per dag?

frieda De eerste dagen negen uur; later maar zeven en zes uur. – Toen werd de lucht zwaarder en trok ons naar beneden.

mevrouw heerman Merkte je die verandering zo gauw al?

frieda Ja; het is moeilijk ademen in de vlakte. – Ik zal er wel aan wennen.

dick *wijst naar 'n hooispriet in haar haar* En heb je dit als 'n souvenir van de Alpen meegebracht?

frieda Neen, 't is van 'n hooiberg.

dick Ik verwed er om, dat je daarin geslapen hebt.

frieda Ja, vannacht.

mevrouw heerman Maar beste Frieda, ik schrik ervan, ik val van de ene verbazing in de andere... In de open lucht geslapen! – Nee, 't is

misschien niet prettig, als we zo verwonderd zijn over alles wat je gedaan hebt, maar wij zijn dat zo niet gewend, weet je. – *op verontschuldigende toon* Wij hebben nu eenmaal de gewoonte om in ons bed te slapen. –

Allen lachen, behalve Frieda.

frieda Ik ook, tante, maar ik had geen geld meer.

mevrouw heerman Kind, kind, waarom heb je ons dan niet geschreven of getelegrafeerd?

frieda 't Was de moeite niet waard, 't was de laatste dag.

mevrouw heerman Had je dan zó weinig meegenomen.

frieda Ik dacht van niet, – de rest was in m'n koffer. Ik wist niet, dat de hotels in de vlakte zo duur zouden zijn.

mevrouw heerman *angstig* Je hebt toch wel genoeg te eten gehad al die dagen, toch wel warm eten iedere dag?

frieda Ja, we hebben altijd genoeg gehad.

mevrouw heerman Gelukkig. – Dan zal ik je nu niet meer vragen, dat moet ook vervelend zijn. – Alleen, – je hebt nú misschien wel honger, niet?

frieda Ik zou graag wat brood eten, tante.

mevrouw heerman Niets warmes?

frieda Dank u, liefst brood.

mevrouw heerman Zeg Keetje eens, dat ze klaar zet, Els, – brood en vlees en wat eieren.

Elze haastig af

Twaalfde Toneel

Mevrouw Heerman, Henri, Dick, Frieda.

frieda *geeft Dick een takje edelweiss* Dit heb ik voor je meegebracht.

dick Edelweiss! Dank je, Frieda. Waar heb je dat geplukt?

frieda Op de Dame Blanche.

dick Daar? In dit jaargetij?! Wat 'n waaghalzerij. – Heb je dat om mij gedaan?

frieda *met iets wekers in haar stem* Ik had 't je beloofd, – en 't was m'n laatste tocht voor lange tijd.

dick Bij Jove! Die had ik mee willen maken! – Wat zal 't er eenzaam en groot geweest zijn!

Frieda knikt.

frieda Ik heb er 'n arendsjong gevonden, 'n mooi dier met grote, bange ogen en iets smekends in z'n blik; – de moeder lag er dood naast.

dick Door wie gedood?

frieda *haalt de schouders op* Misschien door 'n gier.

dick Wat heb je met 't jong gedaan?

frieda Bij 'n boer gebracht, 'n kennis. – Ik had 't graag voor je meegenomen, maar 't ging niet.

Zij staart voor zich uit.

dick Je denkt aan de bergen?

frieda *knikt* En aan de ruimte en de eenzaamheid daarboven op de top.

dick Ik zal je nog tot 'n wijdere ruimte opvoeren, boven de wolken, hoger dan de vogels vliegen.

frieda *met vuur* Ja, hoger dan de vogels, waar ik de bergen als stippen zal zien.

dick *glimlacht* Zó hoog kan ik je niet beloven; die lucht zou ons te ijl zijn.

frieda Wanneer zullen we gaan?

dick Over 'n maand.

Frieda glimlacht. Zij gaat naar het tuinraam, schuift de gordijnen wat open en kijkt naar buiten.

frieda Is dat de tuin daarbuiten?

dick Ja.

frieda Goddank, toch lucht en bomen. – En daar?

Zij wijst naar het andere raam aan de straatkant.

dick De straat.

Hij gaat erheen en schuift de gordijnen open.

Je kunt aan de overzij de huizen zien.

frieda Zó dichtbij! Wat is alles dicht bij elkaar in de vlakke, huizen en dorpen. – En de mensen ook, die hebben 't in hun ogen allemaal...

dick Wat?

frieda Iets, – ik kan 't niet zeggen. – Of ze altijd kijken op dingen vlakbij, kleine, huiselijke dingen, waar ze vertrouwd mee zijn. – Geen een ziet er ver.

mevrouw heerman *tot Henri, die vanuit de verte naar haar gekeken heeft* Wat zeg je van haar, jongen?

henri Net 'n jonge Godin, 'n Diana... Wat is ze mooi en sterk! 'n Beeld van levenskracht. – Wij zijn maar stumpers bij haar vergeleken, bleke en bloedeloze stumpers... Ik zou wel eens willen proberen... Prachtig voor 'n beeldhouwer zou ze wezen. –

Elze komt binnen en gaat zwijgend zitten; zij kijkt met spanning naar Dick en Frieda.

Dertiende Toneel

De vorigen, Elze.

mevrouw heerman Ja, ze is mooi en sterk – de ogen van haar vader; maar ze zal sterker zijn dan hij; sterker en gezonder gelukkig, ook haar geest. – *tot Elze* En wat zeg jij wel van je nichtje, Els? – Kind, wat scheelt er aan, 't is of je handen beven.

elze Niets. – Het eten is dadelijk klaar –

Zij gaat voort met naar Frieda te kijken.

mevrouw heerman Elsje, wat is er met je?

elze *losbarstend met iets wanhopigs in haar toon, gedempt* O moeder, ze is alles wat ik zou willen wezen, wat ik altijd zijn wou: groot en sterk en moedig!

mevrouw heerman Kinderen, kinderen, leer toch tevreden zijn met wat je bent. – Tel je je gaven voor niets? Jullie hebt genoeg gekregen. Als je je gaven maar gebruiken wou... op verstandige wijze...

henri *klopt haar glimlachend op de schouder* Wij zullen het proberen, moedertje.

dick *komt naar Elze toe, die doet of ze heen wil gaan* Loop je weg, prinsesje? Ga je niet voor me spelen?

elze *kortaf* Voor je spelen? Nee, ik ben er niet voor in de stemming. – Misschien speel ik nooit voor je. – En je verlángt 't ook niet. – Je ziet me niet eens. – Je denkt alleen... aan je ballon, aan je tochten ver weg en aan je reiskameraad. – Je leeft meer hoog in de lucht dan beneden bij ons.

dick *glimlachend* Tut, tut, wat 'n boosheid... 't Lijkt wel of je...

elze *opvlammend* Of ik wat?

dick *zacht* Niets kind. – Maar je bent zeker 'n wonderlijk wezen, zo wisselend als 'n kaleidoscoop. – Ik was nu juist in 'n stemming om muziek te horen. – Je had 't me beloofd.

elze Niet vast.

dick *zacht* Da's waar, – dan zal ik wachten.

elze *aarzelend, na 'n korte stilte, zacht* Als ik wist, dat je heus verlangde, – en niet dacht aan... verre landen en luchten.

dick *glimlacht* Ik verlang er waarachtig naar. Ik verlang ernaar – om me mee te nemen de hoogte in, naar 't oneindige... *bedwingt zich* Kom, niet pruil, prinsesje...

Hij strijkt over haar haar.

Wat is je haar fijn en zacht...

Beschroomd, droevig ziet ze hem aan; zo staan ze 'n ogenblik. Haastig loopt ze weg; hij ziet haar na. Ondertussen heeft Frieda hen aandachtig geobserveerd.

mevrouw heerman *tot Frieda* Willen wij nu naar binnen gaan, kind? Daar staat je souper klaar!

frieda *knikt* Ik moet u eerst nog wat zeggen van vader, ik heb hem beloofd, dat ik 't dadelijk doen zou. Hij had veel aan u gedacht in de laatste tijd, met de oude liefde.

Mevrouw Heerman knikt ontroerd.

– En hij vroeg me, heel op 't laatst, of ik u 'n zoen wou geven, voor hem.

Zij staat op en kust Mevrouw Heerman beschroomd.

mevrouw heerman *ontroerd* Dank je kindje, dank je.

gordijn

tweede bedrijf

Hetzelfde toneel van het eerste bedrijf. Mevrouw zit links aan de tafel te lezen, een groot boek voor zich. De deur naar de kamer staat open en men hoort vanuit de verte vioolspelen. Dick staat bij de deur en luistert aandachtig. Dan bezint hij zich plotseling, doet de deur dicht, gaat aan de tafel zitten en verdiept zich vastberaden in 'n kaart.

Eerste Toneel

Mevrouw Heerman, Dick.

mevrouw heerman Hindert haar spel je bij je werk?

dick *kortaf* Ja... *korte pauze, mompelend* 't Móét.

mevrouw heerman *ziet op, glimlachend* Wat moet?

dick Zo gauw als ik m'n tocht gemaakt heb, de Alpen over, ga ik naar Berlijn en Milaan, om 'n paar bekende ingenieurs te spreken en dan naar Amerika terug.

mevrouw heerman O Dick! Wat hoor ik! Ik dacht dat je plan was om hier minstens 'n paar jaar nog te blijven.

dick Dat was 't ook, maar ik ben van gedachten veranderd. 't Is beter voor me, ik boemel hier te veel. – Ik moet weer goed aan 't werk, flink erin onderduiken.

mevrouw heerman Wat 'n teleurstelling! Ik meende, dat je hier wel 'n positie kon vinden, dat je er zelfs over gedacht had die te zoeken. – Ik zou je zo graag voor ons land behouden. – We hebben zo'n behoefte aan mannen met 'n frisse krachtige geest als jij... Ik zal je ook missen, jongen.

dick *gedempt* Ik u ook; u allemaal.

mevrouw heerman Maar waarom...? Nee, ik zie al, je hebt liever, dat ik niet vraag. Dan zwijg ik, misschien vertel je me later wat meer...

Dick loopt heen en weer door de kamer. Onwillekeurig blijft hij even bij de deur staan om te luisteren, maar betrapt zich erop, schudt wrevelig 't hoofd en gaat naar Mevrouw Heerman, voor wie hij staan blijft.

stilte

dick Wat is dat voor 'n foliant? Almachtig geleerd ziet 't eruit.

mevrouw heerman Het Socialisme van Quack. Ik probeer het te lezen, maar 't is heel moeilijk, ik begrijp 't soms niet goed.

dick Waarom leest u 't dan?

mevrouw heerman Om Hans, – och, ik tracht altijd mee te leven met m'n kinderen zoveel ik kan. Als ik dat niet doe, verlies ik ze,... dat gaat zo gauw... Kunstgeschiedenis heb ik ook wat gestudeerd, dat ging ook makkelijker. Ik begon er juist in thuis te raken, toen Hans er mee uitschee. – Dat speet me toen heus, ik had er plezier in gekregen. – Waarom glimlach je?

dick Beste Mevrouw, als ik uw zoon was, zou u zeker 'n overweldigend belang gaan stellen in luchtballons, en werktuigkunde bestuderen.

mevrouw heerman Ik stel er al belang in Dick. Ik heb er ook al iets over gelezen, ja zeker. Ik beschouw je zowat als 'n halve zoon.

haastig Al begrijp ik best, dat ik in de verste verte niet voor je zijn kan, wat je moeder voor je was. – Dat wil ik ook niet eens. – Zij moet de eerste voor je blijven, de eerste en liefste, dat is haar recht.

dick Wat bent u fijngevoelig en wat ben ik grof! Elze vergeleek me eens met 'n grove, aarden vaas, zoals die daar. – Zo voel ik me soms hier. – Ik hoor wél tot 'n ander ras.

mevrouw heerman Gekheid; je bent 'n man van de daad. Die móét flinker zijn, minder teergevoelig en weifelend dan wij. – Je moeder was ook flink en toch fijngevoelig. – Ik zal je eens brieven van haar laten lezen, brieven aan mij, vol opwekking en goeie raad, als ik soms bezorgd en tobberig was over de kinderen. Toen ze die schreef was ze zelf ziek en had meer zorgen dan ik, – maar dat wist ik toen niet.

dick *knikkend* Ja, ze was 'n lieve vrouw.

mevrouw heerman Eén ding moet ik je vragen, Dick, ik geloof, dat zij 't ook gedaan zou hebben. – Blijft het nog je plan om Frieda mee te nemen op je luchttocht?

dick Natuurlijk. Ik heb 't haar beloofd. – En ik heb haar ook nodig nu; ze is volkomen ingewijd in wat ze te doen heeft; – zij verstaat haar werk even goed als ik.

mevrouw heerman Maar heus jongen, dat gaat niet.

dick Wat niet?

mevrouw heerman Om haar mee te nemen.

dick En waarom niet?

mevrouw heerman Begrijp je dat niet?

dick Nee... O, nu vat ik 't, u denkt aan praatjes van de mensen?

Mevrouw knikt.

gedecideerd Daar storen we ons immers niet aan.

mevrouw heerman Nee, dat begrijp ik, maar ik wél, ik móét 't doen.

Frieda is nu in de wereld, onder mijn hoede, en ik mag haar daarom niet blootstellen aan 'n verkeerd oordeel en boze praatjes van die wereld.

dick Beste Mevrouw – als ze háár nu onverschillig laten, als zij sterk genoeg is om ze te negeren? Wat komt 't er dan op aan? M'n hemel, wie stoort zich nu aan praatjes?!

mevrouw heerman Ik, – om haar. Nee, luister nu eens even, 't is niet, dat ik er wat inzie of het gek vind – ik ken jullie te goed – maar anderen doen dat niet, en ik mag niet toelaten, dat Frieda, bij haar eerste intreê in de wereld, de mensen al van zich af zou stoten en vervreemden. – Vergeet niet, zij móét zich hier inleven en vertrouwd met hen raken; daar hangt voor 'n groot deel haar geluk van af.

dick *ongelovig* Hangt iemands geluk af van het oordeel van de wereld?

mevrouw heerman Voor 'n vrouw wel, zeker. – Ik wou zo graag dat ze zich hier thuis ging voelen en later 'n werkkring vond, als verpleegster bijvoorbeeld, daar lijkt ze me juist voor geschikt. En dan ook, eerlijk gezegd, lijkt die tocht me wat pénible voor haar. Je, zult toch zeker 'n paar dagen onderweg blijven, nietwaar?

dick 'n Kleine week, schat ik, uit en thuis... Waarom glimlacht u?

mevrouw heerman Dat 'thuis' klinkt prettig. – Maar denk nu eens aan, bijna 'n week.

dick Nu, wat zou dat? – Ik begrijp waarachtig niet, wat de mensen daarover kletsen kunnen. Zij weten toch waarom ze meegaat.

mevrouw heerman Dat is nog de vraag. – En jij bent nu 'n bekend personage. Je naam zal in alle couranten komen en de hare ook misschien.

dick M'n God, dat we ons daaraan storen moeten! – En hoe 't voor haar pénible kan zijn, vat ik volstrekt niet. – Frieda is eenmaal geen gewone vrouw. U kent haar nog niet en ook onze omgang niet; – we zijn twee kameraden.

mevrouw heerman *voorzichtig* Ik dacht, dat je meer waart. Je hebt haar toch immers gevraagd of zij je vrouw wou worden?

Dick knikt bevestigend.

Of... ben je misschien van gedachten veranderd?

Dick is naar 't raam gegaan en kijkt strak naar buiten met op elkaar geklemde lippen, de handen in de zakken. Na 'n ogenblik zegt hij:
dick Nee.

mevrouw heerman Je zegt dat... weifelend... voor jou. Beste jongen, 't is niet dat ik me mengen wil in dingen die mij niet aangaan. – Maar... je had haar toch gevraagd, nietwaar?... en zij zou je later haar antwoord geven... Als jij nu niet veranderd mocht wezen en zij... wel zij zou van je houden, – waarom trouw je haar dan niet, vóór je die tocht gaat ondernemen? Je zou die desnoods 'n maand uit kunnen stellen.

dick U meent, dat ik haar dán mee zou kunnen nemen?

mevrouw heerman Natuurlijk. Niemand zou er iets in kunnen vinden dat je vrouw met je meetrok, al zou men misschien *glimlachend* en ikzelf ook, de huwelijksreis wat ongewoon en fris, wat weinig comfortabel vinden.

dick Nu, die luchtreis zelf zou zo lang niet duren! – En als ik haar nu niet trouw, en haar tóch meeneem, wat dan?

mevrouw heerman Hoe meen je, wat dan? Ik kan Frieda natuurlijk niet dwingen. – Ze is vrij en haar eigen meester. – Maar ik zou 't niet goed vinden; 't zou me verdriet doen.

dick Het spijt mij almachtig.

Hij zucht.

lange stilte

Dan zal ik haar trouwen, dat is ook beter.

mevrouw heerman Maar jongen, dat klinkt nu zo... zo gedwongen, zo koud – haast als 'n plicht, 'n lastige noodzakelijkheid, – ik moet er half om lachen. – Je trouwt toch geen vrouw om haar mee te nemen in 'n ballon. – Je zou zeker nog wel 'n andere reismakker kunnen vinden.

dick Ja, dat is 't ook niet. – Ik heb haar eenmaal gevraagd om m'n vrouw te worden en... 't is ook goed zo; – 't zal gebeuren.

mevrouw heerman *glimlachend* Altijd als zij toestemt?

dick *alsof dat idee hem opmontert* Natuurlijk, en 't zou nog best kunnen zijn, dat zij 't niet deed.

mevrouw heerman *ziet hem aan en schudt wat verbijsterd 't hoofd,*
zacht Ik begrijp je niet goed. Waar luister je naar, jongen?
dick Niets; als u zo zacht spreekt, klinkt uw stem net als die van...
plotseling verlegen afbrekend, kortaf Nu, en wat begrijpt u nou niet?
mevrouw heerman Och niets, Dick...

korte stilte

Je houdt toch nog wel van haar?

dick Zeker, ik hou van haar, zoals ik tóén van haar hield. Ze is in alle opzichten de vrouw die me zou passen, – zo denk ik nóg, de vrouw, die m'n ideaal moest zijn: 'n steun bij m'n werk, 'n vertrouwde.

mevrouw heerman En 'n flinke moeder, zoals je zelf zei. Je houdt van kinderen, nietwaar? Je zou er zelf graag hebben?

dick Ja zonen, veel zoons, – die groot en sterk zouden zijn, me later helpen met m'n werk, met me meevaren over de zee, diep onder door de zee, in 'n boot door ons gebouwd – en zeilen hoog door de lucht, de hele wereld rond, over zeeën en bergen heen, naar de Pool toe en over woestijnen, – in 'n luchthuis zoals de mensen nu wonen in aardehuizen en schepen; – zonen, die groter, beroemder zouden worden dan hun vader. – Bij Jove, dat zou 'n vrij, heerlijk leven zijn!

mevrouw heerman *glimlachend* En de moeder ook meereizen in het luchthuis?

dick *alsof hij daar nu pas aan denkt* De moeder?... Ja, die ook mee natuurlijk.

mevrouw heerman Dan zou ik haar nog eens vragen, Dick. – Ik denk, dat zij de enige vrouw is, die voor zo'n leven geschikt zou zijn.

dick Ja, ik zal haar vragen...

Opeens hoort hij weer de muziek en schudt pijnlijk 't hoofd, dan gaat hij naar haar toe.

Ben ik daarnet wat... ruw tegen u geweest?

mevrouw heerman Welnee, jongen, volstrekt niet.

dick Ja, ik weet 't zelf. Vergeef het me; – het spijt me.

mevrouw heerman Hindert je haar spelen nog? Dan zal ik haar zeggen...

dick *zacht, haastig* Nee, laat u haar... 't Maakt me week en dat wil ik niet zijn.

Hij gaat weer zitten en probeert te kijken op de kaart.

mevrouw heerman Verdiep jij je nu maar rustig in je werk, dan ga ik bloemen plukken en mijn vazen verzorgen.

dick Laat ik u dan helpen.

mevrouw heerman Welnee jongen, ieder zijn werk, ik mijn bloemen en jij je ballon.

Mevrouw af. Men hoort haar in de gang tot Henri zeggen:

'Zo jongen ben je daar? Ga wat rusten, je ziet moe.'

Henri komt binnen en valt neder op een stoel.

Tweede Toneel

Dick, Henri.

dick *even opkijkend van zijn kaart* Gewandeld? Een lekkere dag, hè?
henri *knikt* Mooi, maar vermoeiend. *mompelend* 't Is of er lood in mijn
benen zit. *korte pauze* Word jij nooit moe in je hoofd van al die
berekeningen en dat gecijfer?

dick Moe? *knikt van neen* 't Frist me op. Al cijferend wordt mijn hoofd
aldoor klaarder, net of er een frisse luchtstroom doorheen gaat. En al
mijn zintuigen worden gescherpt. Dan zie ik zo helder!... Allemachtig
plezierig is dat.

henri Wat een gelukkige kerel ben jij! Ik voel soms of ik watten, in plaats
van hersens in mijn hoofd heb.

*Frieda komt binnen, gekleed als in het eerste bedrijf maar zonder
cape, alleen is haar rok donkerder en langer.*

Derde Toneel

Vorigen, Frieda.

henri Zo Frieda, ook net thuis gekomen? Jij hebt het lang uitgehouden, hoor. Drie uur nou, en klokke tien zag ik je het huis uitgaan. – En al die tijd gewandeld?

frieda Ja. Is dat zo lang?

dick Voor haar is dat een kniertje, hè Frieda?!

henri Ik zou het je niet nadoen. En niet moe nu?

frieda Nee. Het is vreemd, Bruno was moe, hij ging dadelijk slapen in zijn hok.

henri Het schijnt dat hij de overgang meer voelt dan jij. Geen bankje, Frieda?

frieda *verwonderd* Een bankje? Nee!

henri Ik bewonder je...

Zij glimlacht verwonderd.

Nee, ik meen het. Ik gaf er wat om, jouw kracht te hebben. Ik begrijp niet... vind je de lucht dan niet vermoeiend, hier?

frieda Vermoeiend niet, ze draagt me alleen niet. Ik moet hier zélf lopen, zwaar erdoorheen, zonder steun. En mijn rok hindert me ook, 't is of mijn benen gebonden zijn.

dick *glimlacht* Ja, je moet iets over hebben voor het voorrecht om onder de mensen te leven.

henri Je bent zeker naar buiten geweest, de ruimte in...?

frieda *knikt* Naar het Zuid-Oosten toe, door weilanden heen.

henri Het Zuid-Oosten? *glimlachend* Ik moet eens even bedenken... Eerst langs een vaart misschien?

Zij knikt.

En toen rechts afgeslagen langs een smal wegje tussen knotwilgen in?

frieda *schudt ontkennend* Ik ben over weilanden gegaan.

henri Door weilanden? Die zijn immers afgesloten!

frieda Ja. Maar ik ben over een streep water gesprongen...

henri *glimlachend* Een sloot heet dat hier! En toen naar Meerberg toe?

frieda Nee, verder. Ze noemen het Waterdorp, geloof ik...

henri Nu, dan heb je gelopen! Ik was ook naar buiten, de anderen kant uit, naar Sloten toe, lang zo ver niet... 't Was mooi vandaag, die heel fijne atmosfeer, en die rijkdom van kleur: een genot voor de ogen.

frieda Kleur? Ik zag geen kleur; alles was vaal en flets.

henri Vaal?! O, Frieda, je zult wel anders gaan kijken. Er was juist zo'n grote verscheidenheid van tinten, die allemaal zacht in elkaar vloeiden...

frieda 't Kan wel zijn. Ik geloof, dat ik zie met andere ogen. Ik hou van licht, sterk licht en van zon. Schijnt de zon hier wel?

henri Maar ze scheen vandaag: heel teer goud, door een nevel heen.

frieda *minachtend* Dat wás geen zon. Ik meen zon, die blikkert op de sneeuw, dat ze goud en zilver wordt en er sterren op schitteren... Een zon, die 's morgens vroeg het goud met bundels vol naar binnen strooit. Het is heerlijk zo gewekt te worden!

dick Ja, dat noem ik ook heerlijk: geen gordijnen voor de ramen en dan het volle zonlicht op je gezicht.

henri *met een zucht* God bewaar me; een pijniging zou ik dat noemen...!

frieda *verwonderd* Een pijniging?

henri *beschaamd* Ja het is verkeerd, ziekelijk, natuurlijk... Er is zelfs iets kleins in, het licht niet te kunnen verdragen, het angstig buiten te sluiten. Wat jullie voelen is gezondheid, kracht: zo moet ik ook gaan voelen.

dick Kom, kerel, ga daar nu weer niet over tobben. Denk toch aan haar omgeving, haar vroegere meen ik en de jouwe hier. Jij bent eenmaal gewoon aan halftinten, die maken natuurlijk je zenuwen gevoeliger, zelfs van de sterkste mens. Ik zal als ik van hier ga en door de lucht zeil, ook de eerste uren knipogen als een uil tegen het zonlicht in.

frieda *tegen Dick, zacht* Ja, we hadden geen van beiden hier moeten komen...

henri 't Is waar, de helle bergkleuren hebben háár ogen sterk gemaakt, maar ons doen ze pijn. O, als ik de eerste dagen in de Alpen ben, dan haat ik ze bijna: dat geschreeuw tegen elkaar in, van al die vloekende, schetterende kleuren: hard blauw, hard paars, hard groen. En de bergen, de natuur zelf, zo lawaaiig en grof op effect, zonder iets van onze tere, sobere intimiteit. Heel langzaam wen ik daar pas aan.

frieda *kortaf* Ik begrijp je niet.

henri Vergeef me, Frieda, ik heb je pijn gedaan, en dat wou ik niet, waarlijk niet. Ik zie ook veel moois in de Alpen, en jij ziet natuurlijk dát alleen.

frieda *kortaf* Ik weet niet of ze mooi zijn, daar heb ik nooit over gedacht. Ik weet dat ze zijn zoals ze wezen moeten: hard en groot en trots. Zo ken jij ze niet... De natuur hier is klein en drukkend!

henri De natuur...? Je meent toch de lucht...

frieda *hoofdschuddend* Nee de natuur...

henri Nou begrijp ik je niet: hoe kan ruimte je drukken?

Frieda gaat naar het tuinraam toe en staart naar buiten.

na een korte stilte

frieda *zacht* Wij voelen en zien zo anders. Ik voel hier geen kracht, geen noodzakelijkheid om me heen. Deze natuur moet zwak en week maken, omdat ze zélf zo is, lief alleen. Ik begrijp dat de mensen hier schreien als ze verdriet hebben. Dat kun je niet bij ons, alle verdriet verstijft in je, – het maakt je hard en sterk alleen.

henri En toch... Hoe kun je zeggen dat er geen kracht is in onze natuur, ze is toch streng en sober, de vlakke.

frieda *keert zich naar hem toe, glimlachend* Sober, maar niet streng. Het is als strengheid op een kindergezicht.

henri Je kent de vlakke nog niet, Frieda. Hoe somber en troosteloos die zijn kan in regen en nevel... *half vragend, op peinzende toon* En...

noodzakelijkheid zei je?

frieda *na een korte aarzeling* Dat je voelt hoe alles zijn móét, zoals het is... De bergen staan er zoals ze stonden voor duizenden eeuwen en zoals ze er na eeuwen en eeuwen nog zullen staan... Die onveranderlijkheid en die stille berusting zijn groot. Ze léren berusting en je kunt er niet door klagen.

henri *zacht* Klagen! Over het leven?!

Frieda knikt.

Wat moet je je soms eenzaam gevoeld hebben!

frieda Mijn verlatenheid was niets, vergeleken bij die van de bergen...

henri *glimlachend* Leven die zó voor je?

frieda Ja, ze léven, de hele natuur leeft...! De geweldige grootheid en somberheid ervan...! In het najaar vooral...

henri *met haar meelevend* In het najaar vooral...

frieda *voor zich uitstarend alsof ze alles ziet* Ja, in storm, met het woeste jagen van de wolken om hun kruinen, als dampen, kokende dampen... En in de winter als ze begraven liggen onder metersdiepe sneeuw, stille, witte vachten, – en geen plantje, geen grashalm te zien... De vogels, alles levends verdwenen... En als mist opstijgt, onder een grauwe hemel, als ze gewikkeld staan in doodslakens, waar ze zich niet uit bevrijden kunnen...

Ze huivert even.

Dié stilte dan...! Zó groot, dat het watergedruis van beken en vallen, dat je anders niet hoort, zich ínboort in je oren en je er niet los van kunt worden...

henri *die haar in spanning heeft gevolgd* Ik zie het alles...! Maar de lente, die moet er toch anders zijn, fijner en teerder?

frieda *met iets innigs in haar stem* Ja, de lente is goed, omdat ze de zomer belooft..., maar fijn en teer is ze zelden. Eerst is het een gefluister, een zacht gedroffel van de eerste sneeuw die smelt, tot 't langzaamaan wordt een ruisen, tot overal van alle bergen af beken gutsen, die aanzwellen, aanzwellen tot stromen, en eindelijk worden tot een stórm van water! Dan laat de sneeuw ook los en overal donderen de lawines neer... Dan is het angstig en heerlijk...!

henri *staat op* Ja, heerlijk moet dat wezen! en toch, Frieda, is er ook grootheid in onze natuur, in de wijë en hoge luchten. En wacht eens tot ik je breng naar de hei en de zee...

dick *op stellige toon* Ja, de zee hier is groot.

henri Groot en streng... En kun je ook geen grootheid voelen in die verre, uitgestrekte weilanden, met die hoge luchtkoepel erboven?!

frieda *komt langzaam aan in vuur* Nee, ze is slaafs en klein, de vlakke... Ze laat zich vormen door de mensen, heel mak en gedwee, zich in stukken snijden, – de weilanden, – met al die strepen water ertussen, zich vernietigen zelfs. Zelf heb je me gewezen al die landen, die zijn geworden tot straten en stad, en geen plek, die ze haar eigen kan noemen, waar ze vrij over heerst...! Alles van zich laat ze gebruiken, haar gras, haar water, haar bomen gesnoeid, tot de lucht, de wind toe zelfs, die gevangen wordt door de molens... Terwijl bij ons, wie zal er de bergen neerhalen en de beken en gletsjerstromen dempen, of de lawines en watervallen stuiten in hun vaart?

henri *glimlachend* En toch is het niet de vlakke alleen, die zich vormen laat. Weet je niet van de bergen in Zwitserland en Tirol, hoe die zich laten gebruiken, hun lichamen uiteengerukt door dynamiet, tunnels erdoorheen geboord, treinen buitenlangs gevoerd tot aan de top, tot één zelfs midden door het hart van de Jungfrau heen tot hoog aan de sneeuw toe...

frieda *pijnlijk verontwaardigd* Afschuwelijk! Schande van de mensen, die zó iets doen... Maar ze wreken zich ook, de bergen...! En als ze mensen naar beneden storten en ze doden, wie is dan de machtigste...?

pauze

dick *rustig beslist* De mens, die zich niet laat afschrikken maar volhardt in zijn doel. – Wacht maar... we zullen ook over jouw bergen gaan heersen...

frieda Nooit...! En dat moest jij niet wensen, Dick, dat moest jij lelijk vinden...

dick *rustig beslist, hoofdschuddend* Nee, ik zie er juist iets groots in, in dat heersen van de mens over de natuur... het toont zijn macht!

Frieda wendt zich af, Mevrouw komt binnen, met bloemen in haar mandje, die ze schikken gaat in een vaas, die op tafel staat. Dick staat op en haalt de waterkaraf uit de kast, waarmee hij de vaas vult.

Vierde Toneel

Vorigen, Mevrouw Heerman.

henri Ik begrijp dat die gedachte je ondragelijk is, Frieda... Je spreken heeft me heimwee gegeven naar jouw bergen en de eenzaamheid daar...

frieda Kén je ze dan?

henri Hoe meen je?

frieda Je hebt ze gezien, maar heb je ze ook beklommen, er door rondgedwaald, alleen, over de gletsjers en de sneeuw heen?

mevrouw heerman *naar Frieda toekomend, zacht angstig* Zeg hem die dingen toch niet... *luid* Dat doen immers alleen de mensen, die er geboren zijn, kind...

henri *half beschaamd* Nee, zo ken ik ze niet... Echte sneeuwbergen heb ik nooit bestegen, ik word gauw duizelig... Maar als ik sterker word zal ik die duizeligheid wel overwinnen... Deze zomer denk ik erheen te gaan... *zich plotseling bezinnend* Tenminste...

mevrouw heerman Jongenlief, je vergeet dat je Elze beloofd hebt, haar in 't najaar mee naar Italië te nemen...

henri *even peinzend* Ja, Florence en de kleine steden van Toscane... Dat kan niet moeder, in 't najaar kan ik niet weg, dat heb ik haar al gezegd.

mevrouw heerman Wat een teleurstelling voor het kind!

henri Nee, ze had toch geen lust in reizen, zei ze.

mevrouw heerman Zij geen lust in reizen? Dat is heel abnormaal!

Zij gaat naar het open tuinraam en luistert.

Is dat de hond, die jankt?

frieda *knikt* Dat doet hij hier meer. Hij is veranderd, hij is niet vrolijk meer.

dick *glimlachend* Misschien de invloed van de lucht en de drukkende vlakte?

Frieda haalt de schouders op.

mevrouw heerman Hij begint al meer vertrouwd met me te raken.

Daarnet toen ik hem aaide begon hij te kwispelen en likte mijn hand.

Hoe oud is hij wel?

frieda Drie jaar... Hij is een jong van Carlo, mijn vroegere hond. Die was mooier nog, en zo trouw.

mevrouw heerman En is die gestorven?

Frieda knikt.

Dat zal je wel veel gekost hebben, kind...

frieda *gedempt* Hij is niet gestorven; hij is vermoord.

mevrouw heerman en henri Vermoord?!

mevrouw heerman Waarom?

frieda *moeilijk, na een korte aarzeling* Het was een wraak van iemand, die... omdat ik hem niet...

mevrouw heerman Hoe vreselijk!

dick Dat heb je nooit verteld. En wat deed je toen?

frieda *met zelfminachting in haar toon* Ik heb hem laten gaan, ik weet nog niet hoe ik 't kon. – Maar ik heb hem gezegd... als hij me ooit weer onder de ogen durfde komen...

dick *nieuwsgierig* Wel?

frieda *kortaf, onderdrukt hevig* Dan zou ik hem doden.

mevrouw heerman *verschrikt* Hem doden?! Kindlief, dat meen je toch niet.

frieda *ziet haar verwonderd aan* Natuurlijk meen ik 't, – na twintig jaar zou ik 't nog doen, – het is m'n recht. – Carlo was het liefste wat ik had. – *even met 'n trilling in haar stem* Ik kan hem nooit vergeten.

Mevrouw Heerman zwijgt verbijsterd.

dick En de man?

frieda Die is heengegaan, – die was bang.

dick En is hij nooit teruggekomen?

frieda Nee. – Hij kent me.

mevrouw heerman Maar Frieda, kind, je maakt me heus angstig. – Je moet zulke dingen niet zeggen en denken. – 't Is heel verkeerd zo haatdragend te zijn. – Dat zal je vader je toch ook wel gezegd hebben?

frieda Vader?

mevrouw heerman Die wist er toch van?

frieda *schudt van nee* Ik sprak weinig met vader; alleen over z'n werk en gewoon-dagelijkse dingen.

mevrouw heerman *droevig* O Frieda, kind, wat 'n eenzaam leven moet je er gehad hebben! – Ik hoop, dat je hier andere affecties zult leren

kennen, behalve die voor 'n hond. – Maar... je moet dáár toch ook mensen gehad hebben, je zieken bijvoorbeeld, die van je hielden?
frieda Ik weet 't niet; ze waren aan me gehecht.
dick Die beschouwden haar als 'n wonderdokter, 'n soort heilige, Mevrouw. – Even maar behoefde ze haar hand op hun hoofd of op hun zieke lichaamsdeel te leggen en ze waren genezen.
frieda Niet altijd en niet dadelijk soms.
mevrouw heerman Kon je dat heus? Ik hoor zoveel... En hoe deed je dat?
frieda Er is niets van te vertellen. Ik deed het en het hielp ze.
henri En wat dacht je terwijl je het deed?
frieda Ik dacht: ik wíl dat de pijn of de ziekte verdwijnen zal.
mevrouw heerman Anders niet? En gebeurde het dan?
frieda Meestal.
mevrouw heerman Hoe vreemd! – En is het enkel door de kracht van je wil, dat je dit kunt?
frieda *haalt de schouders op* Misschien. En door het geloof in mijn wil.
henri *zacht* Ja, dát te hebben: geloof en vertrouwen in jezelf! Wie dát heeft, kan alles.
mevrouw heerman *aarzelend, met een snelle blik op Henri* Ik ben wel wat moe op 't ogenblik. Zou je die moeheid nu ook van me weg kunnen nemen?

Elze komt ondertussen binnen en blijft op enige afstand zwijgend staan kijken en toeluisteren.

Vijfde Toneel

Vorigen, Elze.

frieda de schouders ophalend Ik weet niet. – U bent zo anders dan de mensen daar.

mevrouw heerman Je meent misschien, dat wij hún geloof niet hebben.

frieda Ja. – Ik zou 't toch kunnen proberen. *gaat naar Mevrouw*

Heerman toe en ziet haar scherp aan Maar u ziet niet moe, tante.

mevrouw heerman *even blozend, wat verlegen* Ik ben 't toch wel, niet erg, volstrekt niet, maar... probeer 't toch eens, wil je?

Frieda gaat vlak voor haar staan en legt haar rechterhand enige ogenblikken op Mevrouw's voorhoofd. Allen zien zwijgend toe. Dan neemt zij ze weg.

mevrouw heerman *verrast* 't Is niets angstig, nee, 't is heel aangenaam zelfs, heel kalmerend... 't Lijkt wel zoiets als sommige doktoren doen, – die praten er alleen nog bij... Je zou 't misschien... *aarzelend* Hans is wat moe, geloof ik...

henri Och welnee, moeder, die moeheid betekent niets.

mevrouw heerman 't Zou je kunnen kalmeren.

frieda Je bént moe, Henri.

henri Wel, probeer je kunst dan eens aan mij.

frieda Ik kan je niet dadelijk helpen en zeker niet voor de eerste maal.

legt, evenals bij Mevrouw Heerman, haar hand zwijgend op zijn hoofd. stilte

Is de moeheid nu weg?

henri Nee... hoe vreemd... ik weet 't niet... ik geloof toch wel wat... m'n hoofd alleen nog...

Zij herhaalt de handeling.

frieda op rustige, kalmbesliste toon Nu is de moeheid verdwenen.

henri *zwijgt even* ... Ja... dat is zo... ik voel me... zo licht, zo bevrijd opeens... ik dank je, Frieda.

mevrouw heerman Hoe heerlijk! *tot Frieda* Je zou 't misschien later eens kunnen herhalen, – het geregeld doen...

Frieda knikt.

En dacht je nu alleen, terwijl je 't deed...?

frieda Ik wil, dat de moeheid verdwijnen zal, dat mijn kracht in je over zal vloeien!

elze *de tanden op elkaar geklemd* Dus is 't jouw kracht, die hij nu voelt?

frieda Ja. En misschien ook z'n eigen kracht, – die hij niet gebruiken kon, die in hem sliep.

elze *de tanden op elkaar geklemd, hevig* Ik zou ze niet willen hebben, de kracht van 'n ander. *tot Henri* Hoe heb je 't kunnen doen, je zo door haar laten...

mevrouw heerman Stil, kind, ík vroeg het hem.

henri Dwaasheid, Els, waarom zou Frieda me niet mogen genezen zo goed als een dokter? Ik ben haar heel dankbaar, ik heb juist mijn kracht zo nodig, vanavond.

Mevrouw zucht bezorgd.

dick *met een blik op Mevrouw* Ga je alweer uit vanavond? Kerel, wat ben je een rusteloze geest, je verschijnt en verdwijnt als een bliksemschicht. Je geeft waarachtig te veel van je tijd aan die werkelozen...

henri *mompelend* Je weet niet... niemand weet, waarom ik het doe...

dick Dat is anders niet moeilijk te raden, dunkt me... uit overdreven gevoel van medelijden en opofferingszucht, zou ik zeggen...

henri Dácht ik het niet, dat je... dat jullie allemaal dat geloofden!

mevrouw heerman Maar jongenlief, wat kan het anders zijn? We kennen je toch immers...

henri Nee, u kent me niet, dat is het juist... en ik móét toch eindelijk eens zeggen... ik mag het me niet langer laten aanleunen. U móét weten waarom ik het doe...

mevrouw heerman Ik begrijp je niet, jongen, ik ben zo bang, dat je...

henri Och, moeder, wees toch niet altijd bang voor mij... Ik bén niet goed, zoals u gelooft, ik dóé al mijn werk niet uit medelijden, uit louter liefde voor het volk. In mijn hart ben ik koud, volmaakt koud... Nee, laat me nu toch uitspreken... Ik ben zo vervloekt egoïst, au fond, ik hou maar van zo weinig dingen: van wat mooi is en van de natuur en de eenzaamheid, het heerlijke alleen zijn met mezelf... En dan ook van een paar mensen, van u en van Elze, maar anders het volk, ik heb er een afschuw van, verstaat u dat...?

mevrouw heerman *in de rede vallend* O stil, jongen!

henri ...een afschuw van zijn grofheid, z'n platheid, z'n smerigheid... en al wat ik doe, dat doe ik uit plicht, met mijn verstand alleen... Hun ellende laat me koud, het zijn m'n zenuwen alleen, die trillen bij het zien ervan. Het maakt me woest soms, al die artisten, tegenwoordig, die zo opgewonden huilen over het volk... Ze schrijven erover, ze schilderen het, ze zien dáárin alleen het mooie, en passie en frisse kracht... Terwijl ik... Voor mij is het mooie alleen wat heel fijn is en edel en beschaafd... Wat stil ook is en rustig... O, dát verlangen, dat ik soms hebben kan te midden van mijn werk, en zelfs op dit ogenblik, om rust te zoeken in de natuur, ergens ver weg, of in de plechtige stilte van hoge kathedralen. Maar dat mág niet... U voelt het zelf, – het is slecht zo heel alleen voor mezelf te willen leven... ik móét me geven aan die mensen, die niets hebben, die alles ontberen...

elze Waarom? Waarom moet jij je ziek maken door hun vunzigheid? Daar help je niemand mee...

henri Schaam je, Elze, om zo hard te zijn! Als ze vunzig zijn is het onze schuld...

mevrouw heerman *aarzelend* Och jongen, ik weet niet wat ik je... Als je eerst eens afstudeerde, en hen dan later van je kennis ging meedelen, hun ogen trachtte te openen voor het mooie...

henri Dat zijn klanken, moeder, ze hebben brood nodig in de eerste plaats, geen kunst of schoonheid... En toch... toen ik gisteren stond voor al die mensen, om ze toe te spreken, toen trof me niet allereerst hun ellende, maar het mooie van die ellende... Is dat niet vréselijk, dat ik dááaraan toen denken kon...?! En zelfs niet eens de schoonheid van die ellende zélf, maar die ellende vermooid door een Steinlen... 't Was of ik een tekening van Steinlen voor me zag... Zó'n egoïsme...! Dat ben ik vannacht gaan begrijpen... Wát een nacht was dat...!

pauze

frieda Als je anderen wilt helpen, moet je ze geven van je kracht... Niet jezelf verslappen in kwelling en twijfel...

dick Je bent een kunstenaar, kerel, en die moet geen man van de daad willen zijn. Geef je aan de kunst, dat is beter dan aan het volk, als je zó er voor voelt...

henri Egoïst worden!

mevrouw heerman Maar dat ben je immers niet, mijn jongen, je bent nu overspannen, je ziet de dingen verkeerd. *dringend* Ik kén je en ik weet dat er ook medelijden was in je hart, droefheid om hun ellende, al trof je misschien ook heel even het mooie ervan... *heel teder* Je bent mijn lieve jongen, en ik wíl niet, dat je jezelf zo slecht en lelijk maakt... Je doet er míj verdriet mee, o zo'n pijn, m'n jongen... henri Nee, nee, dat wil ik niet... Wees maar heel gerust, moeder... ik ga nog wat rusten, dan ben ik vanavond weer fris... En dan kan, voor ik wegga, Frieda nog even haar hand op mijn voorhoofd leggen... Dat doet goed.

Hij wil heengaan. Keetje komt binnen.

Zesde Toneel

De vorigen, Keetje. Daarna Van Grint.

keetje *tot Henri Meneer*, daar is 'n man, die vraagt, of hij u spreken mag?

henri Mij? Wat voor man? Gaf hij geen naam?

keetje Nee... hij... hij lijkt wel wat vreemd, 't is of-ie wat op heeft, hij ruikt ernaar tenminste.

mevrouw heerman Laat hem dan in de spreekkamer, niet hier.

keetje Wel heb ik ooit, daar komt-ie al, dat is ook 'n brutale... *tot Van Grint* Je moet hier niet zijn, ga maar weer mee...

Van Grint, 'n grote, sterke kerel in werkmanspak, komt binnen, wat onzeker op z'n benen.

van grint Nee, ik moet wel hier zijn, meissie, laat jij me maar me gang gaan. G'n dag mevrouw, meheren.

henri Goeiendag. – U bent de verkeerde kamer binnengekomen, gaat u mee naar de spreek-kamer.

mevrouw heerman *wat angstig, met 'n snelle blik naar Dick Och*, laat hem nou maar, Hans.

henri Hoe heet u?

van grint Van Grint, Kees van Grint, meheer.

henri En... waar komt u voor? Wat verlangt u van me?

van grint Ik kom u zeggen... as dat ik al zes weken zonder werk ben, meheer.

henri Wat is uw ambacht?

van grint Los sjouwer, meheer, ja, dat ben ik... Maar nou heb ik al zeven weke lang geen verdienste gehad, hoegenaamd niks... En me vrouw is ziek, zwaarziek, ja, dat is ze... ze gaat anders uit werke, weet u...?

Want we hebbe vijf kindere thuis. Da's geen kleinigheid, de kleinste nog geen jaar, die heit ze an de borst... En nou zonder verdienste... En me vrouw met 'n zeer been, die kan zich niet verroere. U begrijpt wat dat is... En nou hebbe we 'n achterstallige huur van zeve weke, doordat ik al zeve weke werkeloos ben!

mevrouw heerman Zes weken zei je eerst.

van grint Dat kan wel zijn, maar zeve weke benne 't, as 't er nog geen acht zijn. – En as er nou geen hulp komt, dan worden we vanavond eruit gezet, uit onze woning... En daarom... omdat ik 'n oppassende man ben... enne... ik weet as dat meheer socialist is, daarom ben ik zo vrij om meheer te vragen of-ie niet...

henri Wel, spreek uit, man.

van grint Of-ie niet genegen zou willen zijn om me de achterstallige huur te helpe betale... want met 'n vrouw, die zwaar ziek is en vijf kleine...

henri En hoeveel zou u dan moeten hebben?

van grint Ja, als ik dan zo vrij mag zijn... 'n Riksdalder in de week en dat van zeve weke maakt zeventien gulden als ik 't niet mis heb. – Ik zou meheer heel dankbaar zijn. Geen stuk huisraad hebben we meer in huis alles naar oom Jan, – de briefjes kan ik u laten zien, hier benne ze, kijk. En wat ete aangaat, in al die weke hebben de kinderen geen warm brokkie in d'r lijf gehad, zo waar as ik hier sta.

henri *aarzelend* Ja, als dat zo is...

mevrouw heerman Je ne le donnerais pas, il faudrait d'abord s'informer.

dick He is quite drunk the man, a bad lot, altogether.

henri *wrevelig, komt naar hem toe* Hoe weet je dat nou? *tot Van Grint*

Ja, wacht daar maar even. *zacht* God, 't kán immers waar zijn, en hij kan zich uit ellende wel bedronken hebben.

mevrouw heerman Zeker, 't kan, maar informeer er eerst naar.

henri En moeten z'n vrouw en kinderen dan zolang maar op straat staan? – Zonder eten en zonder bedden of iets, – dat gaat toch immers niet!

mevrouw heerman Geef hem 'n kleinigheid dan, jongen. Natuurlijk, je moet doen zoals je wilt; maar ik zou denken als je hem nu 'n riksdalder gaf, dan was hij voor de eerste dagen geholpen en kon je in die tijd eens informeren.

henri Dat had ik ook gedacht.

mevrouw heerman En vraag z'n adres dan ook.

henri Waar woon je, vriend?

van grint *achterdochtig* Korte Dwarsstraat nummer 106, 3 hoog achter.

henri Kijk, je het gehele bedrag geven kan ik niet, ik ken je immers niet en er komen zoveel mensen vragen: ik wil eerst eens... Ik wil graag mijn best doen om je aan werk te helpen, zo gauw mogelijk natuurlijk, en

intussen zal ik je een rijksdaalder geven om deze nacht onder dak te komen en je het nodige voor aan te schaffen...

van grint Een rijksdaalder... Wat kan ik daarvoor uitvoere? Daar kan ik immers de huur niet van betale... m'n huisbaas is zo hard as steen, dan motte we de straat op... En dat met vijf kindere en een hardzieke vrouw, ze kan niet van der stoel op... dat geeft ommers niks, daar kan ik bij 'n ander ook nog voor terecht... dan had ik niet bij meheer hoeve te komen, die zo mooi praat over de ellende van het volk en de krenterigheid van de kapitalisten... Maar zo benne de heren: mooi prate kost geen cent, maar een broeder helpe, da's andere kost...

henri *haalt aarzelend zijn portefeuille voor de dag* Ben jij van de partij?
Van Grint knikt.

Eigenlijk lijkt het me meer dan voldoende, maar ik wil er...
van grint *rondkijkend en handuittrekkend* Meneer zit hier in een mooi boeltje, hoor! As een van ons het zo eres had!...

henri Dat moet zo worden in de toekomst.

van grint Nou, hebbe is hebbe en krije is de kunst... meneer mocht er wel een bankbiljetje van make...

Henri zit te wurmen in zijn portefeuille, Mevrouw wisselt een blik met Dick.

henri *die dit merkt, tot Van Grint* Ga mee naar de spreekkamer.

dick *tussenbeide komend* Niet doen, nou is het genoeg... Als dát een socialist is! Eenvoudig een afzetter! De vent is bovendien stomdronken!

van grint *die dit gehoord heeft* Dronke! Wie zegt dat ik dronke ben! Ik ben zo nuchter as kip. Geen jenever geroke vandaag!

dick Niet geroke, misschien, maar gedronken! Wat meneer je aanbiedt is mooi. Daar mag je dankbaar voor wezen. En nou zou ik maar gaan hèn en vlug ook!

van grint Ja maar, met u heb ik niks te make, en me de deur uitsmijte laat ik niet. Meneer zal me zeker nog wel wat meer geve, in het spreekkamertje...

henri *driftig nu* Nee, dat doe ik niet, wat ik eenmaal gezegd heb, daar blijft het bij en maak nu dat je wekomt... *met walging* De hele kamer, het is waar, stinkt naar de drank.

van grint *op eens driftig* Stinken! Je stinkt zelf en je hele familie, en weet je waarnaa? naar geld en ete en overvloed. En wij...

henri *naar hem toe* Allee, zwijgen nu, of ik zet je de deur uit.
van grint Kom me niet an me lijf hoor, dat laat je, – ik laat me door jullie
niet negere. We zulle es zien...

henri God man ga toch weg!

*Hij wil hem de kamer uitduwen, maar krijgt een slag van hem in 't
gezicht.*

Ellendeling!

mevrouw heerman Jongen!... O Dick, help hem!

henri Nee, blijf weg, Dick... ik zelf zal hem...

Van Grint pakt hem bij de arm.

Neem die smerige handen weg...

van grint Smerige hande!...

*Met allebei zijn handen pakt hij nu Henri beet. Mevrouw wil
tussenbeiden komen, maar Dick duwt haar weg.*

dick fors, terwijl hij Van Grint van Henri losrukt Kom mee!

Hij pakt hem en zet hem stevig de deur uit.

Blijf jij daar Hans, ik kan het alleen wel af.

van grint *in de gang* Gôverdome, we zelle toch eens zien wie de
sterkste is.

*Door de geopende deur ziet men even dat Dick de ander stevig beet
heeft en hem voortduwt.*

Zevende Toneel

Mevrouw Heerman, Frieda, even later Henri af.

mevrouw heerman O afschuwelijk! Blijf hier jongen, je kunt hem toch niet helpen.

henri Laat me moeder, misschien heeft hij me nodig!

Henri af

frieda *rustig* Stil, tante, het kan geen kwaad. Dick is de sterkste.

mevrouw heerman O m'n jongen, wat zal 't hem ellendig maken!

Zij wil ook heengaan.

frieda *haar tegenhoudend* Nee, blijft u hier, ik zal gaan kijken. – Als 't nodig is, zal ik helpen.

heel stellig, bevelend nu U blijft hier, tante.

mevrouw heerman Ja, ja...

Frieda af

Achtste Toneel

Mevrouw Heerman, Elze.

elze O, moeder, moeder! Als Dick maar niet...
mevrouw heerman Gekheid kindje, hij had hem zo stevig beet, we moeten niet bang zijn.

Beiden luisteren gespannen in de geopende gangdeur.

korte stilte

elze Wat zou er nu gebeuren... Wat is dát?...
mevrouw heerman Ik hoor de voordeur opengaan, dat doet Hans zeker... Ik zal 'ns gauw uitkijken; *kijkt door 't raam rechts* – Nee, jij niet kind... Daar komen ze. – Dick heeft hem nog altijd vast!... *met 'n uitroep* O! nu gooit-ie hem 't hekje over! Hè!... Goddank! Wat 'n kracht heeft die jongen! Nu gaat-ie naar binnen!

elze Hij is toch niet...

mevrouw heerman Niets, niets... 'n klein beetje ge... geschaafd geloof ik.

elze U zegt de waarheid niet, hij is gewond, Dick...

mevrouw heerman Welnee, geen kwestie van, 'n schram alleen... Ik zal even gaan zien en maak je niet angstig nu, toe dan hartje... Nee, blijf jij nou hier...

elze Ik wil meegaan, ik moet hem helpen...

mevrouw heerman Nee, dat kan niet kind, Frieda zal hem wel helpen.

Frieda komt binnen.

Negende Toneel

Mevrouw Heerman, Elze, Frieda.

frieda *kalm* Hebt u wat linnen, tante?

mevrouw heerman Ja dadelijk, kind, – is hij ernstig –?

frieda *als voorheen* Volstrekt niet. *stellig* Nee, jij blijft hier; dat móét, Elze.

Mevrouw Heerman haalt ondertussen wat linnen uit 'n kast in de muur.

elze Ik wíl hem helpen.

frieda Dat kun je niet... *gaat naar Mevrouw Heerman toe* 't Is 'n kleine snee maar, niets van betekenis.

mevrouw heerman 'n Snee? Had die man dan 'n mes?

frieda Ja, dat trok hij uit op 't laatst, – heel plotseling.

Dick en Henri komen nu binnen, de laatste heel bleek, met 'n gezwollen oog. – Dick heeft 'n doek om z'n arm gebonden.

Tiende Toneel

De vorigen, Dick, Henri.

mevrouw heerman Hans... jij toch niet?

henri Nee moeder, help Dick.

elze *gaat naar Dick toe* O Dick, o Dick.

dick 't Is niets, kleintje. Moet je daar nou om huilen? Kom, wees flink, – ik heb me wel eens erger bezeerd hoor, dit betekent niets.

mevrouw heerman *tot Frieda* Hier is linnen, kind...

frieda Geeft u wat water...

elze Ik zal 't doen!

Zij giet water uit 'n karaf in 'n spoelkom uit de kast en brengt ze Frieda.

Laat ik hem helpen, – hier is 't water... Doet 't erge pijn, Dick?

dick Volstrekt niet, ik voel 't niet, prinsesje.

Frieda neemt de doek weg van Dicks arm en wast de snee. Elze wordt bleek en wankelt.

Tante, pas op voor Elze. – Neem u haar mee, 't is of ze flauw gaat vallen.

elze Nee, nee, ik ben alleen wat...

mevrouw heerman *neemt Elze en voert haar naar de canapé, waar zij haar laat neerzitten* Kom hier kindje, zo, leun maar tegen moeder aan.

elze *zwakjes* Ik wou zo graag helpen...

mevrouw heerman Strakjes hoor, nu kun je niet.

Ondertussen verbindt Frieda vlug en kalm de wond.

henri Kan ik niet helpen Frieda? – Haalt u wat cognac, moeder.

dick *lachend* Voor wie? Toch niet voor mij? Lieve mensen, wat 'n drukte om niets. Drink zelf liever wat voor de schrik.

mevrouw heerman Ja Hans, neem jij 'n drupje.

Hans schudt van nee.

Toe, 'n drupje maar jongen. Je ziet zo wit...

henri Nee, geeft u Elze wat, ik heb 't niet nodig.

elze *opspringend* Ik ook niet, – ik, ben...

Ze wordt opnieuw duizelig en valt neer op de canapé.

mevrouw heerman Blijf toch zitten. – Kan ik niets doen, Frieda?

frieda Nee tante, 't is onnodig, 't is dadelijk klaar. 't Zou eigenlijk genaaid moeten worden, maar ik heb geen naald ervoor.

dick *opstaande* 't Zal zo wel helen, ik heb prachtig heelvlees. Dank je, Frieda; – handig als 'n eerste chirurg.

mevrouw heerman Blijf nu kalm zitten, Dick, 't moet je toch aangepakt hebben.

dick Waarachtig niet, Mevrouw, 't heeft me opgefrist. Ik was blij te merken dat ik m'n spierkracht nog niet verloren heb. – Als die vent niet zo geniepig z'n mes had getrokken, was ik er zonder schram of iets afgekomen.

mevrouw heerman *tot Henri* Maar jongen, wat ziet je oog eruit! Doet 't pijn?

henri *kortaf* Nee, niets... *tot Dick* 't Spijt me vreselijk, Dick.

dick Kerel, wat kun je eraan doen? Je bent alleen te geduldig geweest, je had hem er eer uit moeten smijten. Hij deugde niet.

mevrouw heerman Wil ik er 'n compres op leggen?

dick *knikt* Koud water is het beste.

henri *kortaf* Nee, dank u. – Ik kan alleen... ik heb 'n walging van mezelf. Ik voel nog altijd die vent z'n smerige adem en z'n hand op m'n gezicht. – God, wat 'n beest was het! – Zo'n brute kracht! En ik kon hem niet eens aan...

mevrouw heerman Je was toch heel flink, jongen, je pakte hem beet...

Ik rilde er van, ik dacht dat-ie je zou...

henri Ja, zonder Dick zou ik er ook lelijk aan toe zijn geweest. M'n flinkheid was niet veel waard.

Hij wil heengaan, maar keert om bij de deur en gaat naar Dick toe.

aarzelend, half beschaamd over z'n eigen bezorgdheid De vent zal toch niets gebroken hebben? Hij kwam nogal hard neer.

dick Geen kwestie van; dronkaards bezeren zich zelden. – Ik verwed er wat om, dat hij al weg is gezwaaid.

henri *aarzelend, half beschaamd, zacht* Ik zal toch even gaan zien.

Henri af

Elfde Toneel

Mevrouw Heerman, Dick, Frieda, Elze.

mevrouw heerman En die jongen zegt, dat-ie geen hart heeft...

dick Te veel mevrouw, dat is z'n kwaal...

Hij kijkt 't raam naar de straat uit.

Zoals ik dacht, – geen spoor van hem te zien... Hans gaat waarachtig de straat nog op...

mevrouw heerman *gaat naar Dick toe en legt haar hand op z'n schouder* Ik dank je intussen wél, Dick.

dick Voor wat?

mevrouw heerman Voor je flinkheid en je moed. Henri is ook flink, maar hij is niet zo sterk als jij. Door jou is hij er onverlet afgekomen, bijna tenminste.

dick Beste Mevrouw, wat vat u die dingen ernstig op. Zo'n klein vechtpartijtje... Frieda zal er zeker wel eens erger hebben bijgewoond...

Frieda knikt van ja.

mevrouw heerman *veelbetekenend glimlachend* Frieda is ook flink; jullie komt goed bij elkaar.

dick *gaat naar Elze toe* En hoe gaat 't prinsesje?

elze *met 'n snik* Ik heb je niet kunnen helpen...

dick Er viel niet te helpen.

elze *smekend* Laat me je wat geven, – iets om je op te frissen, wat eau de cologne.

dick Dwaasheid... *goedig* Ja goed, geef me maar wat, dat zal me goed doen.

Elze geeft hem wat. Hij vat haar hand.

teder Dank je wel, kind.

mevrouw heerman En nu kom jij eens met me mee, hè Els? Dan gaan wij samen de tuin eens in, om wat te bekomen. – *zachtjes tot Dick* Denk aan wat ik je gevraagd heb, jongen.

Mevrouw Heerman en Elze af

Twaalfde Toneel

Dick, Frieda.

frieda *verwonderd* Waarom zijn ze heengegaan?

dick Omdat Mevrouw wou, dat ik met je zou spreken.

frieda Waarover?

dick Over onze luchtreis.

frieda We zullen toch gaan?

dick En als ik je vroeg om 't niet te doen?

frieda Je hebt 't me beloofd.

dick Dat heb ik, – en als je er op staat, gebeurt 't natuurlijk. – Maar Mevrouw heeft 't liever niet, zij vindt 't niet goed.

frieda Ik ben m'n eigen meester. – Wat heeft zij ertegen?

dick Zij niets, maar de wereld, de mensen zullen ertegen zijn, en het gek vinden.

frieda *minachtend* Wat geef ik om de mensen?

dick Dat wist ik, ik zei 't haar. Maar zij wil, dat jij je hier thuis zult gaan voelen, – je voelen gaan als een van hen, – en misschien heeft zij daar gelijk in.

frieda *voor zich uitziend* Dat zal ik nooit. Ik zal altijd 'n vreemde blijven. – Ik kan niet praten als de mensen hier, niet voelen zelfs als zij. Ik ben te lang alleen geweest.

dick Je zou langzaamaan kunnen veranderen.

frieda *voor zich uitziend* Nooit.

dick Dus... je staat erop om mee te gaan?

frieda *knikt* Ik hou je aan je belofte.

een stilte

dick *na 'n innerlijke tweestrijd, zij staan naast elkaar voor 't raam en staren beiden naar buiten* – Frieda, – je weet nog wat ik je gevraagd heb, toen ik bij je was in de bergen? –

Frieda knikt.

Je zou me toen later je antwoord geven, zei je. – Wat is dat antwoord?

*Frieda blijft zwijgen,
weer een stilte*

frieda Dat ik je vrouw zou worden? – Dat verláng je?

Zij ziet hem nu in spanning, vast, diep in de ogen; hij knikt weer.

dick Ja. –

Frieda zucht.

na 'n korte stilte

frieda kijkt nu weer voor zich uit, de verte in Nee, – ik wil niet.

dick *haalt even diep adem als verlicht, z'n gezicht klaart op* Je houdt niet genoeg van me, Frieda? Niet op die manier, nietwaar?

frieda kijkt nog altijd voor zich uit Jij houdt niet genoeg van mij. – Stil, laten we er niet verder over spreken. Laat me voor je blijven wat ik dáár was: je kameraad en laat me je reisgenoot wezen.

dick Dát wil je dus worden?

frieda Ja, daar sta ik op.

dick Dan zal 't gebeuren, al spijt 't me voor...

frieda vrij snel Voor wie?

dick *ziet haar even verwonderd aan* Voor de oude vrouw. – 't Zal haar verdriet doen.

frieda 't Is 'n zaak tussen jou en mij.

stilte

En wat zul je daarna gaan doen als je die tocht gemaakt zult hebben?

dick *dromerig* Wat ik daarna zal doen...?

frieda Ja, weet je niet meer van je grote plan, dat je me meedeelde, toen we die ochtend, heel vroeg, de Dent du Nord beklommen hadden? –

Zij heeft zich nu naar hem omgekeerd en ziet hem aldoor aan.

Jij zou willen bereiken, wat André vergeefs had beproefd, de Noordpool vinden.

dick *zich herinnerend* 't Is waar...

frieda Ik herinner me zo goed die ochtend. 't Was koud en mistig eerst onder het klimmen, maar ik zei je, dat 't helder zou worden. – En toen we boven kwamen op de top, toen scheurde de mist en de witte neveldoeken wonden zich los en gleden langzaam, golvend, als spinneweefsels wel in 't najaar, langs de bergen het dal in. En uit de mist rezen ze overal om ons heen, de bergen, schitterend en goud tegen de strakblauwe lucht! Dáár was licht en kleur, een klare kracht! En jij was heel vrolijk en opgewonden en je riep uit: 'In deze lucht voel ik, dat ik alles kan, alles aandurf, – dat ík eens zal kunnen volbrengen wat André niet gelukt is'. En toen vertelde je me je plan...

dick *voor zich uit starend, knikt* Ik herinner 't me...

frieda *met teleurstelling, bijna iets als minachting in haar toon* Had je het dan vergeten?

dick Ja, ik had 't vergeten...

frieda *heftig nu* Maar je móét niet vergeten. 't Was 'n heerlijk plan. – En ik wil je helpen het uit te voeren.

dick *verbaasd* Jij?

frieda Kijk niet zo verbaasd. Je zou geen betere hulp kunnen vinden. Zet nu alle dwaze vooroordelen en angsten voor anderen van je af. – Je weet dat ik kou en ontberingen verdragen kan als geen ander, dat ik kracht heb en moed.

dick *met bewondering* 't Is waar, die heb je. Dus jij zou die tocht met me willen doen? Weet wel, dat 't zijn zal je leven wagen.

frieda Ik heb 't dikwijls gewaagd en toen was ik alleen en ik had geen doel.

dick Heb je dan nu een doel?

frieda *met vuur, dringend* Ja, om jou groot te maken, om je te zien, zoals ik je die ochtend zag: sterk en onbevreesd, groot als de bergen... Hier word je zwak, de mensen en de lucht maken je zwak. – En dat wil ik niet *smekend* Stel me niet teleur, Dick. – Ik wil je helpen en steunen, je dienen wil ik, maar wees dan ook, zoals ik je gedroomd heb: 'n machtig man, die grote dingen doet, die nieuwe landen en zeeën ontdekken zal en wagen wat nog geen ander heeft gewaagd!

dick *nu ook oplevend in z'n oude dromen* Ja, ja, 't zal zijn m'n oude dromen tot waarheid maken... *ziet haar aan* En dat alles wil je doen om mij?

frieda *knikt* Als je trouwe kameraad. – Geef me je woord dan, dat je gaan zult?

Zij strekt haar hand naar de zijne uit.

Dat je me mee zult nemen?

dick ... Ja, ik...

Elze komt binnen en ziet hem aan; hij aarzelt plotseling.

Dertiende Toneel

*De vorigen, Elze.
Daarna Frieda af*

frieda *dringend* Je woord Dick, wees niet zwak terwille van haar.

dick *met 'n zucht* Ik beloof 't je.

frieda Goddank. Dan ben ik gerust.

Zonder Elze aan te zien, gaat zij heen.

elze Wat heb je haar beloofd?

dick *ontwijkend* Niets...

elze Niets... 't Was iets... heel gewichtigs, ik zag 't wel... Gaat zij nog met je mee, de Alpen over?

dick *knikt* Ik had 't haar beloofd.

elze Maar moeder vindt 't niet goed, die wil 't niet...

dick Je moeder kan haar niet dwingen, – ze is haar eigen meester.

elze En daarna, dan blijf je toch hier, nietwaar?

dick Daarna? Denk niet zo ver vooruit. – Er kan zoveel gebeuren op die tocht.

elze Dick!

dick Kom prinsesje, wees niet angstig, er is alle kans, dat wij 't er goed afbrengen.

elze Maar ook kans... Ik wil meegaan, Dick. Als je haar meeneemt, moet je 't ook mij doen, – ik heb er evenveel recht op.

dick *lachend* Jou meenemen? Voor niets ter wereld, Elsje.

elze Waarom niet?

dick Om... te veel redenen om op te noemen. Ik heb je moeder trouwens beloofd dat ik jou of Henri nooit mee zou nemen en jij bent je eigen baas niet...

elze Je bent hard, je bent wreed, ik doe 't toch!

dick Stilletjes kruipen in de mand zeker even voor de ballon opgaat...

Wat zou je 'n angst hebben, prinsesje!

elze Je lacht me uit, dat is lelijk van je...

dick Nee, waarachtig niet. Heb je me niet zelf van al je angsten verteld?

elze Ik zou die angst overwinnen; ik heb al... ik ben bezig 'n andere angst te overwinnen... ik slaap nu in 't donker.

dick Wat 'n heldenfeit!

elze Nu spot je weer!

dick Nee, prinsesje, ik vind 't flink en moedig van je.

zwijgen

elze En daarna – als alles goed zal zijn afgelopen – want dat doet 't natuurlijk – dan blijf je toch hier, nietwaar? – Waarom antwoord je niet?

dick Ja, dan blijf ik 'n tijdje hier.

elze *angstig* 'n Tijdje maar... En daarna... wat ga je dán doen?

dick *ernstig, terwijl hij haar handen vat* Toon nu, dat je flink bent, Elze, en schrik niet van wat ik je ga zeggen.

elze *haar tanden op elkaar klemmend* Nee...

dick Je wordt al bleek...

elze 't Is níét waar...

dick Je handen worden koud...

elze Ik ben ook... 't Weer is wat kil vandaag... Zeg 't nu gauw...

dick Dan ga ik verder nog... 'n heel verre tocht ondernemen, – dan ga ik beproeven, als André heeft gedaan, om de Noordpool te bereiken.

elze *met 'n kreet* Dick!

dick *sussend, teder* Elze, prinsesje...

elze 't Is niets, 't is niets... ik... ik ben niet geschrikt... Maar ik wíl 't niet, hoor je, 't is afschuwelijk!... André is... O, daar heeft zij je toe aangezet, zij wil je losmaken van ons allemaal, zij wil je hebben voor háár alleen.

dick Dat is 't niet, je kent haar niet, – zij wil me grootmaken alleen...

elze Ik haat haar! O God, wat haat ik haar!

dick Stil kind, je weet niet wat je zegt!

elze *snel opkijkend* Weet ik 't niet?!... Waarom kijk je zo...? Of... hou je van haar, Dick? Dan is 't natuurlijk... dan is alles goed...

dick Nee, ik hou niet van haar.

elze *verlicht* O!

dick Niet, zoals je denkt.

elze Maar waarom... waarom mag zij dan met je meegaan en alles met je delen, gevaar en... geluk? En ik niet?

dick Als m'n kameraad, m'n reisgenoot alleen, 'n hulp en steun bij m'n werk.

elze *zacht, bedeesd* En... zou ik die nooit voor je kunnen worden, – ook later niet als ik m'n eigen meester zal zijn? Stel, je zou die tocht toch uit

kunnen stellen, nietwaar? Zo'n haast is er niet bij... En ik zou sterk en flink worden in die tijd, na 'n paar jaar, – ik zou al m'n angsten overwinnen. Ik ben nu al begonnen ermee...

dick *ernstig, teder* Prinsesje, ik zou je nooit mee willen nemen.

elze Maar waarom dan niet?

dick Omdat je me... omdat ik angst om je zou hebben en die angst zou m'n kracht verlammen.

elze *zacht, bevend* Angst om me...? Zou je die dan niet hebben om Frieda?

Dick knikt van nee.

elze Omdat zij zo sterk is en geen vrees kent?

dick Daarom ook – maar vooral omdat... omdat je me te lief bent, Elze.

elze *in verrukking* O Dick!

dick Ik zou voortdurend vrees om je hebben, dat iets je zou kunnen gebeuren. Je zou me zwak maken... je hebt me al zwak gemaakt, met je stem en je muziek... en alles wat teer en fijn en broos aan je is...

Hij trekt haar naar zich toe om haar te kussen, maar schuift haar dan van zich af.

Ga nu heen, kind...

elze O Dick, waarom? Ik hou van je, – al zo lang...

dick Prinsesje! –

Hij neemt haar plotseling in z'n armen en kust haar wild.

elze *glimlachend* Nu had ik 't gevoel of ik hoog opsteeg in de ballon, de ruimte in! *smekend* Ga die tocht niet maken, Dick, ja, wel die over de Alpen, maar niet die verre, die vreselijke, naar de Pool toe... Geef me eerst wat geluk... ik kan je niet missen...

dick *maakt zich van haar los* Vraag 't me niet meer. Ik heb m'n woord gegeven. – En ik ben ook geen man om te trouwen, ik hoor aan m'n werk in de eerste plaats.

elze En aan Frieda?

dick Ja.

elze Dan verlies ik je; ze zal je nooit loslaten, nooit.

dick Misschien heeft ze gelijk. Zelfs de gedachte nu van je achter te laten, maakt me al angstig en zwak. En ik heb al m'n krachten zo nodig voor die tocht, – voor allebei... Nee, laat me nu los, kind. Ik moet aan 't werk, ik moet alleen zijn...

elze O...!

Hij gaat naar de deur, wil terugkomen, maar gaat, na zware tweestrijd, snel heen.

Het toneel blijft enige ogenblikken leeg, dan komt Frieda.

Veertiende Toneel

Frieda, Elze.

frieda Waar is Dick?

elze Ik weet niet, hij is juist heengegaan. *als Frieda heen wil gaan*
Frieda, wacht, ik moet je spreken. *heftig* Waarom wil je hem wegnemen,
van mij en van ons allemaal, waarom heb je hem laten beloven, dat hij
die gevaarlijke tocht met je zal doen?

frieda Ik wil 'n groot man van hem maken, Elze, tot wie ík en alle
mensen op zullen zien.

elze Ja, groot, maar zal hij dan gelukkig worden? *trionfantelijk, met iets*
wreeds Hij houdt van me, Frieda, hoor je dat? Hij heeft 't me zo-even
gezegd.

frieda Ik wist het.

elze *trionfantelijk* En dáárom wil hij me niet meenemen, – omdat hij
angst om me zou hebben; angst dat me iets zou kunnen gebeuren, –
omdat ik hem... zo lief ben, begrijp je? – En dus moet je hem loslaten,
want hij hoort aan mij, ik alleen heb recht op hem.

frieda Nee, dat heb je niet, je maakt hem zwak. – Alles hier maakt hem
zwak en daarom neem ik hem mee.

elze Maar ik wíl 't niet, 't is slecht van je. – Je zult oorzaak zijn van zijn
dood misschien. Je moet hem z'n woord teruggeven, hem zeggen dat
hij niet hóéft te gaan, dat hij niet mág om mij.

frieda Wil je, dat hij z'n woord zal breken?

elze Och! Alles beter dan dat hij in gevaar zal komen, dat hij lijden zal
en... doodgaan misschien!

frieda Nee, beter dat hij sterven zou, dan hier verslappen. Je liefde voor
hem is klein en laf. Je moest je verblijden in wat-ie gaat ondernemen.

elze Ik hou van hem, ik zal in angst om hem wezen alle dagen van z'n
wegzijn. En jij, 't is níét waar, dat je 't doet om hem, om hem groot te
maken. – Om jezelf doe je het, omdat je van hem houdt! En daarom
neem je hem van me weg, – je wilt hem houden voor jezelf alleen.

frieda Je liegt! – Ik wil hem aan zichzelf teruggeven, omdat hij z'n kracht
verloren heeft, in dit lauwe klimaat, onder jullie zwakke mensen. – Maar
de hoge lucht zal hem genezen. – Zodra hij die heeft ingedronken, zal

z'n oude kracht terugkomen, dan zal hij je allemaal vergeten en leven voor z'n werk alleen.

elze O, wat ben je hard en wreed, ik heb 't dadelijk gevoeld! – En hij zal tóch tot me terugkeren, ik weet het; mijn liefde zal meer macht over hem hebben dan jij, dan de jouwe.

frieda *op vaste toon* Mijn wil is sterker dan de jouwe en ik zal alles doen om hem los te maken van dit huis en van jou.

elze Dat zal je niet kúnnen. – Hij houdt niet van jou, – hij vindt je sterk en moedig, maar hij vindt je... geen vrouw; – hij zal nooit van je houden, zoals hij doet van mij.

frieda *voor zich* Geen vrouw... Stil, geen woorden meer. – Je begrijpt niet eens m'n gevoel voor hém. Als ik van hem hield zoals jij, als m'n liefde zó eng en zelfzuchtig was en ik merkte dat... dan zou ik hem aan je teruggeven. – Maar 't is zo niet, Goddank. – Ik wil hem alleen steunen en helpen; alleen maar zijn: z'n trouwe kameraad.

Zij gaat heen.

elze Frieda, ik weet, dat ik wreed ben geweest, maar o! Geef hem me terug!

gordijn

derde bedrijf

*Henri ligt op 'n chaise longue, links op 't toneel; – 'n boek in z'n hand.
Elze komt op van achter, met hoed en mantel aan.*

Eerste Toneel

Henri, Elze.

henri Ben je alwéér uit geweest, Elsje?

elze Ik kán niet thuisblijven, – ik heb geen rust.

henri Je zult doodmoe worden, kind.

elze Nee, ik voel geen moeheid, niets, niets...! En ik heb toch al vijf uur gelopen vandaag, gisteren zes uur... Ik weet niet meer wat vermoeienis is... *zacht* Ik wou, dat 't waar was, dat ik voor 'n ogenblik eens iets anders voelde dan die knagende angst...

Zij gaat zitten.

henri Maar waarom moet je nu angst hebben? – Na 't telegram dat ze gevonden zijn, levend en wel?

elze En wat zegt dat telegram...? Gevonden, hoog in de sneeuw, waar ze verloren waren... Wat kan hem daar niet alles overkomen zijn...! Levend zegt niets, – 'n doodziek mens is ook levend. – Hij kan uitgeput wezen, ziek, gewond...

henri Daarvan weten we niets. – Wees toch verstandig, Elsje, en denk liever...

elze Verstandig! Hoe kán ik dat nou wezen! Als moeder of ik eens in zijn plaats waren en jij had het bericht gekregen met niets dan: we waren gevonden en leefden nog, zou jij dan verstandig wezen en wijs redeneren?

henri Ik zou in dat geval ook meer reden hebben tot angst. Kun je moeder en jezelf bij Dick vergelijken, die krachtige, flinke, geharde Dick?

elze Nee, da's waar, hij ís sterk en gehard... geen mens als wij, – 'n held! Maar dat kan hem niet behoeden voor gevaar. Hij is zo roekeloos, hij kan gevallen zijn, gewond... O, de vreselijke dingen, die ik soms zie.

– Vannacht weer, die afschuwelijke nacht! Ik weet niet hoe ik er nóg een door moet komen... Ik kan niet naar bed gaan en stil liggen en al die dingen wéér zien gebeuren...

henri *sussend* Elze, beste zusje...

elze Als hij maar niet lijden zal, geen pijn hebben... Dat kán ik niet verdragen... Ik zie z'n gezicht in pijn, wit en vertrokken, – en nooit 'n klacht of 'n traan, dat maakt 't zo vreselijk...

henri Niet doen, kindje, niet toegeven aan die verbeeldingen, je zult je ziek maken... Waarom moet je je het ergste nu denken, dat-ie...

elze *hem snel in de rede vallend* Nee, nee, niet zeggen wat ik denk, ik kan 't niet horen... Hij is zo sterk en levend, – hij kán niet ziek zijn en sterk... De zon zou even goed dood kunnen gaan...

henri *glimlachend* Zeker, veel eer. – En nu wakker blijven Elsje, en in de werkelijkheid leven. – Zo zou Dick tot je spreken, hij zou boos zijn, als hij je zo zag, zo verloren in je verbeeldingsvisioenen...

elze *angstig* Geloof je dat? Zou hij boos wezen? – Als moeder me maar naar hem toe liet gaan. – Ik wou bezig zijn, handelen... Dat wachten is zo vreselijk... *met iets smekends* Misschien zou hij dát toch begrijpen. Hij zou 't zelf niet kunnen, geloof ik, geen uur, geen minuut... Hij zou dadelijk heengaan om me te halen, te helpen, als ik was in zijn plaats. – Ik zie 't nu alles!

Ze vergeet nu alles en verliest zich geheel in haar verbeelding.

Ik alleen in de sneeuw, verkleumd en bang... Of nee, bang is hij niet natuurlijk... En dát verlangen naar hem... En opeens zie ik hem aankomen, Dick, zo sterk en moedig, en hij lacht me toe...! O, wat 'n geluk! Al m'n ellende is nu vergeten...!

henri Elsje, Elsje, – word toch wakker, denk toch aan...

elze Stil nu... zo zal hij ook verlangen misschien, maar ík kom niet bij hem, – hij heeft niemand om hem...

henri En Frieda, vergeet je die? – Hij zou geen betere hulp kunnen hebben. – Als hij ziek of gekwetst mocht wezen, zal zij hem...

elze *hevig* Zeg 't niet, ik kan haar naam niet horen, ik haat haar...! O, dat zij hem nu helpen en verzorgen mag, terwijl ik... En zij kán 't ook niet... *als ze ziet dat Henri iets zeggen wil* Ja, ja, ik weet 't, zij is knap, haar handen kunnen alles, maar niet zoals ik... niet hem koesteren, hem liefdoen. Zij is koud, zij heeft geen hart...

henri Dat geloof ik niet, je beoordeelt haar verkeerd. Frieda heeft wel hart, zij mist alleen het vermogen om haar gevoel te uiten... Misschien dat zij 't nu...

elze *hevig* Zwijg dan toch! Waarom martel je me! – Ik wil niet dat ze hart heeft, dat ze hem koesteren zal... 't maakt me woest dat te denken...! Ze mag hem verplegen, knap en koel met haar handen, – méér niet... Dick houdt van mij, hij hóórt aan mij...!

henri Dat doet hij ook, – maar gun je hem daarom geen tederheid? Dat is lelijke zelfzucht, Elsje...

elze Och nee, dat niet... wel tederheid, maar niet méér dan dat... En zij, o, je begrijpt 't alles niet... Hoe moet 't ooit rustig en klaar in me worden... Zij houdt van hem, Hans, en daarom wou ze hem wegnemen van me...

henri Houdt Frieda van Dick?

elze *knikt* Ze heeft 't me zelf gezegd... *opeens met angst* Misschien heeft ze hem wel meegenomen, weer in de ballon, – en is ze ergens met hem heengegaan, vér weg naar de Pool – daar wou ze heen – of naar Amerika, of...

henri Nu moet ik waarlijk om je lachen, – Dick is er de man nogal naar om zich te laten schaken...

elze Als hij ziek is of gewond, hoe kan hij dan...

henri Dwaasheid – nu wordt je verbeelding al te ongerijmd. Toe, beheers je nu en tracht kalm te zijn. *heel beslist* Ik weet dat hij leeft en gezond is... Hij is nu op weg hierheen.

elze Meen je dat? Je zegt 't zo beslist, net als hij de dingen kon zeggen. – O, als dat eens zo wezen zou! – Ik heb opeens moed gekregen. – 't Is zo vreemd, m'n angst is even weg, – ik heb nu éven niet die druk en dat gehamer meer... Misschien zal hij later lachen om m'n angst, hè?

henri Dat zal hij zeker en je beknorren...

elze Beknorren? Niet erg toch. – En je mag hem ook niet alles vertellen, beloof je 't me? – Toe, laten we nu praten over z'n thuiskomst. – Hij zal me wel veranderd vinden, denk je niet?

henri Hoe meen je veranderd?

elze Omdat ik nu zo sterk ben geworden, zo lopen kan zonder moe te worden... En ik ben ook veel minder bang, ik meen andere angsten, – ik doe zo m'n best...

henri *teder* Hij zal je heel kordaat vinden, – behalve die vreselijke angst om hém.

elze *smekend* Niet over praten, anders komt ze weer terug. – Weet je wat ik 's morgens doe, al 'n week lang?

henri Nee, vertel 't eens...

elze Ik ga in 'n ijskoud bad en het stortbad op m'n hoofd...

henri *lachend* Elsje, is dat wel waar? – De angst is je toch niet in je hoofdje geslagen? – Jij onder 't stortbad! Dat was vroeger je cauchemar...

elze Het is 't nog. – Maar 't is tóch waar, m'n woord erop; luister morgenochtend maar aan de deur van de badkamer.

henri En hoe vind je dat?

elze Vreselijk, 't stortbad vooral, – 't zal wel wennen, niet? De eerste morgen heb ik gegild, – 't was of er 'n waterval, de Niagara, op m'n hoofd viel. – Nu stop ik 'n zakdoek in m'n mond, dan kan ik niet schreeuwen. – En ik verbeeld me altijd, dat het bad de Noordpoolzee is, – er ís toch zee bij de Pool, nietwaar? – en dat ik me daarin dompel... Dan is 't minder werkelijk en dan valt sóms de kou ook weleens mee, omdat ik me voorstel, dat het ijswater is, weet je?

henri Alles goed en wel, 'n heel fantastische verbeelding, maar zo'n onderdompeling in de Noordpoolzee, met de Niagara op je hoofd is veel te fors en aangrijpend voor je. Je had 't niet zo opeens moeten beginnen. – Weet je niet, dat de dokter je alle sterke prikkels verboden heeft?

elze O, de dokter!

henri Als moeder het wist.

elze *haastig* Nee, niets aan moeder zeggen, later als ik sterker ben geworden. Dick zal het goed vinden. – Frieda deed het iedere dag.

henri Ja Frieda...! Je kunt haar en jezelf niet vergelijken...

elze Frieda weer! Begin nu niet over haar, dan komt m'n angst weer terug.

henri Elsjelief, 't was jij, die begon.

elze Nee, nee, hoe kun je dat zeggen... Hans, luister eens. Kun jij je voorstellen, dat 'n man verliefd op haar zou worden?

henri *glimlachend* Op Frieda? Ben ik 't nu wéér, die over haar begint?

elze Och nee, maar antwoord me nou.

henri Ja, in 't algemeen gesproken, kan ik dat wél.

elze Jij bent toch niet verliefd op haar?

henri *peinzend* Nee, ik niet... Maar ik kán me denken, dat 'n man het verlangen zou hebben om haar... leven in te blazen, leven en gloed... en om haar stille, strakke trekken te doen trillen van passie en van tederheid... 'n verlangen, zó sterk, dat 't tot liefde zou worden.

elze O Hans! Maar... Dick toch niet, nietwaar? Hij zal dat verlangen níét hebben?

henri Welnee, Dick niet, hoe kom je eraan, Elsje. – Hij houdt immers van jóú. Je moest iets heel moois voor hem instuderen, en dat voor hem spelen, als-ie...

elze Spelen! Ik kan nu niet spelen, misschien zal ik 't nooit meer doen, als hij niet...

Mevrouw Heerman komt binnen door de gangdeur op de achtergrond met couranten en brieven in de hand.

Tweede Toneel

Elze, Dick, Mevrouw Heerman.

elze *naar haar toevliegend* Is er nieuws?

mevrouw heerman 'n Telegram van Dick, Elze! Ze komen straks!

elze *machinaal herhalend, zonder te begrijpen* Ze komen straks...

Opeens begint ze te begrijpen, bijna angstig, alsof ze bang is verkeerd verstaan te hebben.

Moeder, wie... wie komt er?

mevrouw heerman Kindje, wat scheelt je? Frieda en Dick natuurlijk...

Och, och, wat ben je overstuur... Hou je maar vast aan me, hartje, zo, en ga nu even zitten...

henri Wat 'n heerlijk nieuws! Elsje, waar blijven nu al de vreselijke visioenen?

elze *haar moeders hand grijpend* Is 't waar, moeder, is 't heus waar?

mevrouw heerman *haar strelend* Heus waar, kindje, hier is 't telegram.

Zij geeft 't Elze, die 't gretig leest.

... Nu zul je wel bijkomen, hè...? Zo bleek als je ziet... 't Is ook 'n vreselijke tijd voor je geweest, – je hebt je dapper gehouden.

elze Nee, niet dapper, – ik was zwak, u weet niet hóé bang... ik schaam me zo...

mevrouw heerman Dat hoeft niet, beste kind...

elze *zachtjes, voor zich heen* Dick, o Dick, ik zal je terugzien... je horen, je voelen... Hem niets zeggen van m'n angst, moeder?

mevrouw heerman Nee zeker niet, hartje.

elze *zacht* Ik ben zo dankbaar, moeder, ik zou iedereen willen danken, ook Frieda, ja, ook haar... Ik wil goed worden, moeder, nooit meer hard zijn en jaloers.

mevrouw heerman Jaloers? Waarom zou je dát ook zijn?

elze Nee, 't was lelijk en dwaas.

Zij wil heengaan.

Ik wou graag even alleen zijn, ik moet... het is haast te veel... ik moet proberen het te begrijpen en ook... sterk zijn tegen dat hij komt...

mevrouw heerman Ga dan maar...

Elze af door de deur links

Derde Toneel

Mevrouw Heerman, Henri.

mevrouw heerman *Henri toeknikkend* Ja, 'n zalige rust is dat...! 't Is me alleen nog zo vreemd, me die twee, Dick en haar, als 'n paar te denken... En hoe gaat 't jou nu, m'n jongen?

henri Kalm en rustig, moeder, zoals ik 't in lange tijd niet geweest ben.

mevrouw heerman Wat 'n genot... Hier zijn tijdschriften voor je, moet je die ook zien? De nieuwe Tijd, de...

henri *plotseling op ernstige, besliste toon* Nee, legt u ze daar maar neer.

mevrouw heerman 'n Paar brieven en briefkaarten ook, *overhandigt ze hem, op één briefkaart wijzend* 'n Uitnodiging om in Meppel te komen spreken, nietwaar?

Henri knikt toestemmend.

Neem je die aan?

henri Nee, ik zal niet meer spreken, – vooreerst tenminste niet... Blij, moeder?

mevrouw heerman *zacht* Ja, heel blij.

Zij gaat zitten.

korte pauze

henri *glimlachend* Wat 'n schuine blikken naar m'n boek... Wilt u graag weten wat ik lees?

mevrouw heerman Dat hoeft niet, kind.

henri Kunstgeschiedenis van Charles Blanc.

mevrouw heerman *dankbaar-ontroerd* O jongen...

henri Kijk nou eens... tranen in uw ogen. – Heeft 't u zóveel gekost, dat ik m'n studie had opgegeven?

mevrouw heerman Wel wat, Hans, om jou.

henri Goed, lief moedertje! – Ik wou eens met u spreken. – Ik ben veel anders in gaan zien, terwijl ik ziek lag. – 't Was wel geen hevige ziekte, geen soort bekeringsziekte, – maar dat kwam zo 's nachts, als ik niet slapen kon. – Ik geloof, dat u gelijk had, moeder.

mevrouw heerman *zacht-schuchter, op 'n toon van bijna nog niet kunnen geloven* Geloof je, kind?

henri Dat kan ook wel, niet? Moeders zijn óók wel eens wijs; de kinderen weten 't niet altijd beter.

mevrouw heerman *zacht-schuchter* O jongen, zó heb ik je in lang niet gehoord. – Vertel me eens wat meer.

henri Ik heb 't gevoel, dat ik wijzer ben geworden... dat ik geleerd heb om meer... bescheiden te wezen...

mevrouw heerman Bescheiden?

henri Ja, te leren berusten in wat ik eenmaal ben, zoal geen zwakke, dan toch geen krachtige, forse natuur, zoals Dick en Frieda...

mevrouw heerman Je zou langzamerhand...

henri Nee, moeder, zó kan geen mens zich vervormen. We moeten tevreden zijn, Elze en ik, met op te zien tot hen, die sterk zijn en beslist en vastwillend, zonder zélf zo te willen wezen... 't Komt me nu zo belachelijk voor, zoals ik toen was; zoiets van de kikker, die zich opblaast om 'n os te willen zijn, was 't zo niet?

mevrouw heerman Niet bitter zijn, m'n jongen.

henri Nee, moeder, de bitterheid is ook voorbij, – die was klein, – er was iets van afgunst in.

mevrouw heerman Dát geloof ik niet, – afgunstig ben je niet. En verder, Hans, – waartoe heeft dat inzicht je verder gebracht?

henri Ik ben gaan begrijpen, dat ik niet deugde voor 't werk, dat ik deed...

mevrouw heerman *zacht* Goddank...

henri 't Was 'n forceren van mezelf, dat tot niets leidde, – zoals je 'n boom niet forceren kunt, om andere vruchten voort te brengen dan z'n eigen... 't Was wél heel moeilijk om hiertoe te besluiten, zonder wéér te gaan aarzelen en twijfelen aan mezelf.

mevrouw heerman Waarom, m'n jongen?

henri Omdat m'n neiging me immers zo graag die andere kant uit moest drijven, – het oude wegje weer op.

mevrouw heerman *haastig* Maar dát was 't niet, Hans, daarvoor ken ik je te goed...

henri Nee, dat was 't ook niet...

mevrouw heerman Dus je wilt je oude studie weer opvatten...

henri Ja, – me helemaal eraan geven.

mevrouw heerman O, hoe verstandig! Daar heb je recht op, zeker. 'n Jonge man als jij heeft ook z'n recht om zich uit te leven en te ontwikkelen volgens z'n aanleg en natuur. Tot nu toe wás je nog niet gevormd, – jezelf nog niet... En dan nóg iets... nee laat mij nu eens uitspreken. Het zijn niet de héél armen alléén, die ons nodig hebben.

henri *gretig* Juist moeder, dát was 't, wat ik ook ben gaan begrijpen.

mevrouw heerman Er zijn er zovelen, die – ja brood hebben, maar die zo graag iets meer nog wensen dan brood, dan het hoognodige, – die zo smachten naar wat kennis, wat poëzie, wat schoonheid in hun dor leven. – Hén zou jij kunnen helpen...

henri Hoe heerlijk, dat u dat zo voelt... Ja, voor hen zou ik kunnen leven, trachten hun iets mee te delen van m'n liefde voor kunst, voor wat mooi is...

mevrouw heerman Zeker, – ze zijn dikwijls niets minder ongelukkig dan de allerarmsten.

henri Dan heb ik toch 'n doel. – Dan zal m'n studie niet voor mezelf alléén zijn...

mevrouw heerman *glimlachend* Geen luxe-studie, nee... En nu weer wat rusten, niet?

Ze kust hem.

Je hebt me zo gelukkig gemaakt...

henri Dat was ook 'n doel, dat ik voorbij had gezien: ú rust te geven. – Wat doen we dat dikwijls: het allernaaste voorbij zien.

Elze komt haastig binnen; ze ziet opgewonden.

Vierde Toneel

De vorigen, Elze.

mevrouw heerman Wat is 't, kind? Wat scheelt je?

elze Ze komen aan!

mevrouw heerman Dick en Frieda? – Heerlijk! – *tot Elze* Ga hun dan tegemoet, gauw!

Elze wil gaan, maar blijft opeens staan.

elze Nee, ik kan niet... ik ben bang...

mevrouw heerman Nu bang? Waarvoor?

elze Dat kan ik niet zeggen. – Gaat ú hun tegemoet, jij ook, Hans, en breng ze hier, – zo gauw mogelijk!

Mevrouw haastig af

tot Henri Nee, blijf jij nog even hier. – Kijk eens uit 't raam, je kunt hen net zien staan, nietwaar? – Hoe – hoe ziet hij er uit, Dick?

henri Maar zusje, durf je dat zelf niet te doen?

Hij kijkt uit.

elze Gauw dan...

Ze wacht in spanning.

henri Goed... Hij heeft 'n grote pleister boven z'n linker oog... hij ziet wat bleek, geloof ik...

elze Bleek!

henri Ja, of hij ziek geweest is.

elze En wat nog meer? Niet... Kijkt hij niet naar boven?

henri Ze zijn nu binnen.

elze Ga dan, laat me alleen.

Henri af

Men hoort in de gang verwarde uitroepen door elkaar:

'Wel jongen... Frieda!'

en Dicks stem, die zegt: 'Waar is Elze?'

Elze wacht, stilstaand, in hevige spanning. Opeens komt Dick naar binnen en zoekt haar met verlangende, gretige blikken. Haastig snelt hij

*op haar toe, neemt haar in z'n armen, heftig, ruw haast en kust haar
zwijgend.*

Vijfde Toneel

Dick, Elze, daarna de anderen.

stilte

elze O Dick!

dick Prinsesje!

elze *hem betastend en aan zich drukkend* Je voelen moet ik, je voelen, alles aan je!

dick Wat zie je bleek en mager, lieveling!

elze Ik ben wat bang geweest, Dick.

dick Arm kind! Waarvoor?

elze Voor allerlei... Dat je iets overkomen was... en ook, dat je me vergeten had misschien en was heengegaan voor goed.

dick Daar was geen gevaar voor. – Nou heb ik je – voor altijd!

elze Stil, laat me los – daar komen ze – zij mag 't niet zien, Frieda –

Henri, Mevrouw en Frieda komen binnen.

Zesde Toneel

De vorigen, Henri, Mevrouw, Frieda.

mevrouw heerman Kinderen, hoe heerlijk jullie weer hier te hebben! – Ik moet je allebei nog eens betasten – 't zijn angstige dagen geweest, vooral voor Elze. En nu zo onverwacht! – We hadden juist je telegram ontvangen. – 'n Heerlijke verrassing. En ga nu zitten, – zo heel dicht allemaal bij elkaar... Wat 'n genot! – En nu alles vertellen. – Er is jullie toch zeker iets overkomen, niet?

Dick knikt.

Je ziet ook... wat is dat boven je oog, Dick? Heb je je bezeerd? dick 'n Kleinigheid; de snee betekende niet veel; maar m'n hoofd is wat wonderlijk geweest.

mevrouw heerman *tot Frieda* En jij ziet ook bleek, Frieda... zó heb ik je nog niet gezien. – Is de lucht je misschien tóch te hoog geweest? – Dan moet onze vlakte je je kleur weer teruggeven... En de hond, heb je die al gezien?

frieda Ja, hij was te onstuimig. Daarom heb ik hem beneden gelaten.

mevrouw heerman 't Arme dier; hij heeft nu reden voor uitgelatenheid.

Laat hem gerust boven komen, – in ons hart zijn we allemaal uitgelaten.

frieda 't Is beter van niet, tante. – Dick heeft nog rust nodig.

dick Kom Frieda, maak geen invalide van me; die ben ik niet meer.

mevrouw heerman Dicklief, er is toch niets ernstigs met je gebeurd?

dick Ernstig niet; m'n hersens zijn alleen wat geschokt geworden.

mevrouw heerman Toch geen hersenschudding?

dick 'n Begin ervan.

mevrouw heerman Maar vertel dan toch iets; – je bent beiden zo zwijgend; – we zitten allemaal op spelden.

dick Dan moet ik beginnen met te zeggen, dat ik aan Frieda m'n leven te danken heb.

mevrouw heerman *Frieda's hand vattend* O kind, ik dank je hoor.

henri Ik zei 't u, dat ik vertrouwen in haar had.

mevrouw heerman Ik zelf had 't ook.

frieda *haar hand losmakend* Ik had hem in gevaar gebracht en 't was dus natuurlijk, dat ik er hem uithielp.

mevrouw heerman Maar hoe kwam 't dan? Had je tegenwind of storm?

dick Nee, alles ging voorspoedig. – De machine werkte uitstekend, al is dit nu natuurlijk voor anderen niet bewezen. Ik zal de tocht over moeten maken.

mevrouw heerman O jongen!

dick Dat is niets; – wat kosten alleen. Bij kalm weer als wij hadden, is er hoegenaamd geen gevaar, – 'n tochtje als op 'n boot of in 'n spoortrein.

mevrouw heerman Dan begrijp ik alleen niet...? En de ballon, 't is waar, wat is daarvan geworden?

dick Die is neergekomen in de Val du Verne; dicht bij de plaats – veel lager alleen – waar wij zijn beland, waar we eruit zijn gevallen.

mevrouw heerman Eruit gevallen?

dick *knikt rustig van ja* Gelukkig is hij niet zo beschadigd, als ik eerst vreesde; – met 'n paar duizend dollars zal hij weer op zijn te lappen.

mevrouw heerman Maar jij en Frieda, jongen? Jullie interesseert me meer dan de ballon. – Frieda, vertel jij 't ons. – Dick is nu eenmaal geen prater.

frieda Om half tien 's avonds waren we boven de grote Wallongletsjer.
henri Zó laat?

dick Ja, de opstijging was later gebeurd, dan eerst ons plan was. De gasvulling had veel tijd genomen; niet voor vijf uur 's middags stegen we op... Alles ging eerst volmaakt voorspoedig. Prachtig zoals 't ding luisterde naar m'n sturen, – zoals 'n paard naar de teugel; – volkomen volgens m'n verwachting. – Boven de Wallongletsjer hielden we 'n ogenblik stil, om rustig te kunnen kijken en luisteren naar de wereld onder ons.

mevrouw heerman Nog altijd geen wind?

dick Niet noemenswaard. – 't Was volle maan.

henri Wat moet dat prachtig geweest zijn met al de sneeuwbergen onder je?

dick Ja, 't was mooi. – Dat zwijgen overal om ons heen, – boven ons van de hemel, met wat sterren al hier en daar, en onder ons van al die stille witzilveren bergen – zo statig en koel... Ik kan 't niet beschrijven, – 't lijkt me krankzinnige verwaandheid dát te willen proberen... En toen opeens kwam het verlangen in ons op...

frieda *hem aanzierend* In m'ij kwam het op. Ik drong erop aan.

dick Gekheid; – ik kreeg het ook – om nog hoger te gaan, om op te stijgen in de maannacht. – Wij déden het ook, maar... *wat beschaamd* de lucht werd mij te ijl, ik kan de hoogte niet verdragen als Frieda... Ik voelde me eerst duizelig, benauwd – en na korte tijd, hoe lang weet ik niet, werd ik bewusteloos.

mevrouw heerman O jongen!... En toen liet Frieda de ballon natuurlijk dadelijk dalen?

frieda *voor zich uitkijkend, zij schudt van nee* Dat deed ik niet.

mevrouw heerman Niet? Waarom niet, kind?

frieda Dat kan ik u niet zeggen. – Ik steeg nog hoger op.

stilte

mevrouw heerman En dacht je dan niet aan...? Voelde je zelf niets van de lucht?

frieda Nee, ik ben gewoon in hoge lucht te ademen.

mevrouw heerman Ik begrijp niet... Wanneer ging je toen dalen?

frieda Ik weet niet precies, – ik heb geen tijd geweten. – Het zullen seconden geweest zijn, maar 't leken uren... Ik zag opeens iets dat me... Toen pas ging ik dalen.

dick En toen kwam de catastrofe. We daalden te snel.

frieda Ik beging 'n fout. – Ik dacht aan andere dingen dan aan m'n werk, dat was de oorzaak ervan. – Hij daalde als 'n steen die valt, – ik dacht dat we te pletter vielen. – Maar de touwen raakten vast aan 'n overhangend rotspunt, – dat was onze redding. – 'n Geweldige schok – en we werden eruit geworpen op de sneeuw.

mevrouw heerman Hoe vreselijk, kinderen!

dick *glimlachend* Nee, niet vreselijk, Mevrouw. 't Had vreselijk kunnen zijn, maar nu was 't einde goed... Alleen de schok was wat hard... Voor mij is dit alles 'n droom geweest, zo vaag en fantastisch. – Toen ik bijkwam, na enige uren, lag ik in 'n hut, met Frieda naast me, die me cognac indrupte. – Hoe ik daar gekomen ben, moet zij u vertellen.

frieda *met eentonige, kalme stem* Er valt niet veel te vertellen. – Op de sneeuw konden we niet blijven, natuurlijk. Toen heb ik gezocht naar een toeristenhut – de gletsjer leek beklimbaar – en na 'n paar uur zoeken heb ik die ook gevonden. Daar heb ik hem heengebracht.

mevrouw heerman Hoe heb je dat gedaan? Heel alleen, kind?

dick Me half gedragen, half gesleept... de zwakke, zieke jongeling! *op andere toon* – Kranig is dat, niet? Ik heb haar m'n leven te danken, háár alleen.

elze komt naar Frieda toe en vat schuchter haar hand, – heel dankbaar-ontroerd O Frieda!

frieda vertrekt even pijnlijk de wenkbrauwen en maakt haar hand los Hij vergeet, dat ik de oorzaak was van zijn val.

mevrouw heerman Wat 'n kracht, kind! Was je niet uitgeput toen je er aankwam?

frieda Ja, ik was moe, maar 't ging gauw over.

dick Daar zijn we twee dagen gebleven tot het brood en de cognac die we er vonden – brood van vóór de zondvloed was het – in onze magen verdwenen waren en ik weer goed op m'n benen kon staan. – Toen probeerden we af te dalen, maar ik... ik kon nog niet. Ik heb tóén voor 't eerst geweten wat zwakheid is. – 'n Ellendig gevoel... Bij iedere stap golfde de grond en bogen de bergen... en ik kon 't niet overwinnen met m'n wil. – Frieda is toen alleen gegaan – bijna ál de wintersneeuw lag er nog – naar beneden het dal in. – En vandaar is ze teruggekomen met gidsen en voedsel om de zwakke jongeling af te halen. – Bah, zo machteloos te wezen! Ik hoop dat 't de laatste maal geweest zal zijn. – Dat is nu drie dagen geleden, en dadelijk daarop, na even de ballon te hebben opgezocht, zijn we teruggereisd.

mevrouw heerman Wat 'n avonturen en gevaren! – En hebben die je niet afgeschrikt? Wil je de tocht tóch overmaken?

dick Natuurlijk Mevrouw – 'n volgende keer zal dit alles niet gebeuren.

mevrouw heerman En jij Frieda?

frieda Nee, ik zal niet meer meegaan. Dit is m'n laatste tocht geweest.

mevrouw heerman Dat vind ik verstandig van je, – daar ben ik dankbaar voor.

elze zacht En de tocht naar de Noordpool?

frieda ook zacht Die zal hij niet maken. – Ik heb hem z'n woord teruggegeven.

elze O, ik dank je, Frieda!

frieda Je hebt me niet te danken... Ik moet je nog wat zeggen, – vraag de anderen of ze heengaan.

mevrouw heerman *die 't gehoord heeft* We gaan al kinderen. –

Zij wenkt Dick en Henri.

Zesde Toneel

Frieda, Elze.

pauze

elze op zachte toon Wat heb je me te zeggen?

frieda Waarom ik hem aan je teruggeef... 't Was wáár, wat je 'n tijd geleden tot me zei: dat 't om mezelf was, niet om hém, dat ik hem van je weg wou nemen... Op 'n ogenblik ben ik dat gaan begrijpen, 't flitste opeens in me en toen voelde ik, dat ik afstand van hem doen moest... Of afstand van hem doen... 't was afstand doen van m'n dromen... Ik had hem nooit bezeten, niets van hem,... hij hoort helemaal aan jou.
elze Wanneer merkte je dat?

frieda Ik had al lang gemerkt dat hij veranderd was. – Maar ik hoopte, dat de hoogte hem genezen zou, dat de zuivere, ijle lucht hem z'n kracht terug zou geven. – En, 'n korte tijd zelfs, 'n half uur misschien, nadat we op waren gestegen, geloofde ik, dat het gebeuren zou. Toen was jij wég uit hem... hij was de oude van vroeger weer, hij leefde in z'n werk en sprak van toekomstplannen, het vinden van de Pool... Maar toen we stilhielden boven de gletsjer, om te luisteren naar de aarde, zoals hij zei, – toen wist ik, dat ik bedrogen was. – Ik voelde, dat hij jóú alleen zag, dat hij je hoorde, je stem en je spel... En toen vlamde er 'n woeste haat in me op, 'n haat, – dat hij daar in de ruimte, te midden van dat strenge, grote zwijgen, toch alleen denken kon aan 'n zwak, bang meisje als jij, dat meer macht over hem had dan de eindeloosheid om ons heen... En toen besloot ik te stijgen, aldoor hoger te gaan, om hem los te rukken van jou.

elze O Frieda, hoe vreselijk!

frieda zonder haar te horen, als voor zich sprekend Ik had altijd gedacht, ook vroeger, dat dát de mooiste dood zou wezen: me te verliezen in de ruimte. – Als ik stond op 'n bergtop, heb ik dikwijls het verlangen gehad eraf te springen, – met wijdopen armen de vrije, vrije ruimte in te gaan...! Maar dán zou ik toch neer zijn gekomen op de aarde, – m'n dood zou geweest zijn verplettering, diep, laag neer op de grond, in 'n afgrond misschien, in 't donker... Nu, als ik bleef stijgen, zou ik sterven

in de ruimte, verdwijnen in de eindeloosheid met hém... de dood zou hém waardig zijn geweest.

elze *sidderend* Vertel verder, het maakt me bang... Had jij geen angst?
frieda Nee... Ik kon niets anders voelen dan de grootheid, de geweldigheid van het eindeloze om me heen, – 'n reuzenkoepel met lichten, waar ik in opsteeg, wolken, die op me aandreven als donkere lawines. – En diep onder me de aarde, die verzonk, – die daalde, neerviel naar omlaag, de donkere diepte in, – en ik ervan weg, voor altijd.

elze En toen... wat deed je tóén, hoe lang bleef je stijgen?

frieda Ik weet niet hoe lang, er bestond geen tijd, die verdween in het oneindige. – Opeens... *heel zacht* Ik wou z'n hand vatten, om zó met hem te sterven... voelde ik, dat hij erin vast hield geklemd een klein portretje van jou, uit je kinderjaren, ik had 't al vroeger gezien... Hij moest, voor hij bewusteloos werd, aan je hebben gedacht, misschien had hij wel angst gevoeld... En toen, door de pijn, die me doorstak... dacht ik opeens aan jou en aan je woorden... ik zag klaar in mezelf, – alles in 'n flits, het waren seconden maar...

elze Goddank...! En ging je toen dalen?

frieda *knikt van ja* Toen ging ik dalen, terug naar de aarde...

stilte

En nu heb je hem weerom. – Hier is het portretje.

Zij geeft het Elze.

elze Frieda...! Nee, ik beklaag je niet, ik zou 't zelf niet kunnen verdragen, – maar ik ben je zo dankbaar, zo oneindig dankbaar...

Frieda wil heengaan.

Ben je erg teleurgesteld in hém?

frieda 't Heeft alles zo moeten wezen. Daar boven in de sneeuw, heb ik 't leren begrijpen en verdragen.

elze En hier?

frieda Hier is 't moeilijker, hier is geen noodzakelijkheid. *opeens hevig* Ik haat de vlakte!

elze En... als ik nu afstand van hem zou doen... om hem groot te maken?

frieda Dat kan je niet. – En 't zou je niets baten. – Denk je, dat jij je verzetten kunt tegen zijn wil? – Hij wil jóú en niets anders.

elze *zacht, maar toch met triomf in haar stem* Heb ik zó'n macht over hem?

Frieda knikt.

stilte

elze *zacht ontroerd* En heb ik jou nu alles ontnomen, Frieda?

frieda Je hebt me niets ontnomen. Ik ben nooit iets voor hem geweest, alleen 'n kameraad en die kan hij missen. 't Was waar wat je zei: hij vindt me geen vrouw.

elze Wat ben ik wreed geweest!

frieda Nee, je bent waar geweest en ik had waarheid nodig.

elze Maar ik wil van je leren, Frieda, nee luister nog even. – Ik wíl hem niet zwak maken, hij zal niet aan mij alléén horen, – ook aan z'n werk. – Ik zal hem uitzenden op verre tochten. – Ook ík wíl hem groot en sterk zien, ik heb hem lief om z'n kracht... Zeg dan, dat je me vergeeft, al m'n wreedheid en 't verdriet, dat ik je heb aangedaan!

frieda Ik heb je niets te vergeven. 't Heeft zo moeten zijn.

elze Ga je nu terug naar de bergen?

frieda *schudt ontkennend* Ik heb vader beloofd hier twee jaar te blijven. – Daarna pas keer ik terug naar de hoogte, voorgoed.

elze Wil je me geen hand geven, Frieda?

frieda *knikt en geeft haar de hand* Misschien is er meer kracht in je dan ik dacht.

elze De kracht om geluk te geven...

frieda Geluk?! Ik heb 't nooit gekend.

Haar ogen vullen zich met tranen.

Ja, geef 't hem, misschien heb ik gedwaald en is 't meer waard dan grootheid...

Zij wil heengaan. In de deur ontmoet zij Dick.

Zevende Toneel

Dick, Elze.

dick Mag ik komen?

Frieda knikt en gaat heen. Dick sluit Elze onstuimig in z'n armen.

dick Nu heb ik je, nu ben je m'n eigen!

elze Dick, is dat waar? Je bent zo veranderd. – Ben je dan niet bang meer, dat ik je – zwak zal maken?

dick Daar zal ik tegen strijden. – Ik móést 'n keus doen. – En ik kan niet zonder je, dat heb ik gevoeld. – Jou of niets.

elze Ik zal sterk worden, Dick, ik beloof 't je... overal met je meetrekken.

dick *glimlachend* Door luchten en over zeeën heen?

elze Overal, – ik wil niet meer bang zijn... Beloof me alleen, dat je nooit zonder me zult gaan?

dick *zich losmakend, beslist* Dat kán ik niet.

Hij neemt haar beide handen tussen de zijne.

Kijk me aan, prinsesje: als ik officier was, zou je dan van me vergen, dat ik nooit vechten zou, als er oorlog kwam, omdat ik je niet mee kon nemen?

elze *zacht* Nee...

dick Zo moet je nu niet vergen, dat ik nooit alleen uit zal trekken, de ruimte in, en alle gevaar vermijden. – M'n roeping moet ik volgen. En jij moet 'n dapper soldatenvrouw worden.

elze Ik zal m'n best doen, maar geef me eerst wat geluk.

dick *teder* Ja, eerst geluk. – En... máák me nooit zwak, kind, tracht nooit me hier te houden, als ik voel, dat ik gaan moet. – Ik ken m'n zwakheid; ik zou je niets kunnen weigeren, als jij er om vleide met je tere, fijne stem...

elze *zacht, op vaste toon* Ik beloof het je, liefste.

gordijn

'Het zijn alle fijn vertakte 'ensemble-spelen', en zij vragen als zodanig intensief ensemble-spel. Dit nu was nooit de sterkste zijde van ons toneel en daarin zal wel een der oorzaken gezocht moeten worden waardoor een groot deel van haar oeuvre – dat minstens vijftientig stukken omvat – nooit het voetlicht heeft gezien.'

Top Naeff, Uit: *Ter herinnering aan
Josine Simons-Mees 1863-1948*
De Gids, Jaargang 113, 1950

Om de leesbaarheid te bevorderen hebben we in deze heruitgave de spelling af en toe iets gemoderniseerd. De originele publicatie is te vinden op DBNL:

https://www.dbnl.org/arch/simo016vanh02_01/pag/simo016vanh02_01.pdf#page=6

Josine A. Simons-Mees (Rotterdam, 1863-1948) was toneelschrijver. Ze was in de eerste helft van de twintigste eeuw bijna de enige Nederlandse vrouwelijke auteur die zich uitsluitend richtte op het schrijven van drama. De invloed van Ibsen en Björnson zijn in haar werk – en dat van tijdgenoten – duidelijk zichtbaar.

Toneelwerk

Twee levenskringen – 1902
Van hoogten en vlakten – 1903
Zijn Evenbeeld – 1905
De veroveraar – 1905
Atie's huwelijk – 1906
Sint Elisabeth – 1907
Een paladijn – 1908
Geloof – 1908
Een moeder – 1911
De nimf – 1913
Het einde – 1915
Levensstroomingen – 1916
Kasbloem – 1917
Drie spelen van droom en leven – 1920
– *Uit het heimelijke zelf*
– *Vergeten liefde*
– *In hooger sferen*
De kloek – 1930